

DYADE

Nr. 5 1981

Løssalg kr. 15

STERKE
OPPLEVELSER

Ungdomsoprøret i den danske tegner
Niels Winthers strek.

STUNDOM HØRES TAKTFASTE
TRAMP I NATTEN....

TRAMP
- TRAMP

HER KOMMER
REVOLUTIONENS
FORTROP!

HEP HEP, VENNER
OP PÅ TEERUE!

VI ER FØRST
MED SIDSTE
TRIP...

DET ER OS DER
BESTEMMER
FARTEN - OG DET
GÅR HURTIGT...

SÅ HURTIGT AT
INGEN ANDRE
KAN FØLGE MED...

IN OUT

FLIP
FLIP

SUKKE
ET TRIP!

...SEU IKKE
EUGENES
REVOLUTIONEN!

HEP HEP,
KOM SÅ
VENNER!

SÅ DØR LARMEN BORT OG
STILHEDEN SÆNKER SIG OVER NATTEN.
ALT ER ATTER SOM FØR...

Takek for lanet. Hilsen

DYADE

Dyade drives på idealistisk basis. Ingen mottar økonomisk godtgjørelse for bidrag. Eventuelt overskudd går til organisasjonen Acems arbeide for menneskelig vekst.

Nr 5 1981 13. årg.

Tidsskrift for kultur, filosofi, psykologi, samfunn.

Utgitt av Dyade forlag med støtte fra Norsk Kulturråd.

Adresse: Frimannsgt. 22, Oslo 1
Telefon: (02) 20 29 59
Postgiro: 2094 233

Utkommer med seks nummer i året. Abonnement koster kr. 60,- og løper til skriftlig oppsigelse foreligger. Ettertrykk bare etter avtale med redaksjonen.

I redaksjonen: Carl Henrik Grøndahl, Torbjørn Hobbøl (ansv.), Are Holen og Anders Lindseth.

I administrasjonen: Bibbi Juell og Helen Tanner.

Dyade er trykket hos S. Bern. Hegland, Flekkefjord.

I dette nummer:

	Side
Øyvind Ellingsen og Torbjørn Hobbøl: Vi prøvde! Vi prøvde!	4
Torbjørn Hobbøl: Rock som livsstil	22
Øyvind Ellingsen: Rock mot disco – kulturimperialisme?	32
Halvor Eifring: Freakerspråk og freakerkultur	39
Freaker-ordliste	45

Sterke opplevelser

Sterke opplevelser? Det er ikke så vanskelig å få dem: Prøv litt stoff: Særlig anbefales kokain. Et lite sniff i nesen for orgasmens skyld. Prøv litt gruppesex. Hvorfor ikke? Fordommene gir seg ganske raskt. Ta et sidesprang eller to. Det er ikke sikkert kona merker det engang. Kanskje driver hun allerede på med et eventyr. Hva med et aldri så lite demonstrasjonstog? Det gir god samfølelse å skrike mot fienden. Hva med litt terrorisme? Det er noe eget å plage en jøde eller bombe en kapitalist. Hva med en rockekonsert? Hva med litt ekstatiske discodans? Hva med å bli født på ny? Hva som helst som får deg til å føle sterkt.

Mulighetene er der. Mange tilbud. Men kanskje er du litt hemmet. Kanskje har du moralske eller religiøse skruller. Kanskje er du redd for din psykiske og fysiske helse. Kanskje lærte du for mange år siden at slikt gjør man bare ikke! Superego har fremdeles kontrollen. Men den dagen vi virkelig frigjør oss. Ja, da skal vi ... hm. Noen og enhver aner hva frihetsdrømmen går ut på. Den dagen vi slipper alle hemninger.

Spørsmål: Hva skal vi så med disse sterke opplevelsene? Det er mange svar, men kanskje bare en kjerne. Selvfølgelig ønsker vi at de skal gjøre noe for oss. Forandre oss. Døyyve smerten. Ta bort kjedsomheten. Skape intens glede og mening. Gi ekstase. Gjøre oss dype og vise. Gi trygghet. Få oss til å springe ut av stengslene. Få oss til himmelen, få oss til å gi faen – alt etter vår personlige legning. De skal gjøre det vi selv ikke klarer sånn til hverdags.

Neste spørsmål: Gjør de da noe med oss? Selvfølgelig, både på godt og vondt. Det kan lett bli en livsstil å jakte på opplevelser. En mer eller mindre skjult livsstreben. Å komme vekk fra her og nå. En underliggende frihetsdrøm: Frihet fra smerte og frustrasjon. Frihet fra forpliktelse og rutine. Frihet fra hverdagen.

Ikke noe galt med sterke opplevelser i og for seg, bare de ikke er av den dårlige sorten, som skader vår sjel og vår kropp, som voldtar vår biologi og vårt menneskeverd. Sterke opplevelser kan berike oss når de følger som naturlig resultat av at vi blir mer oss selv. At vi lar oss engasjere, kommer ut av lunkenheten og passiviteten. Men slike opplevelser varer ikke evig, hverdagen kommer ganske raskt. All forelskelse går over. Alt nytt blir vanlig.

Når opplevelseshjakt blir målet, da gir vi etter for en dyp trang til å være egosentriske. Et ønske om å bli fylt opp som en tom kopp. Det er passivitet, få-og krav-mentalitet. Hvis vårt liv i for stor grad blir styrt av hva som gir gode

opplevelser, sterke følelser, hva som frigjør fra ubehag, vel da er det mye vi kommer til å unnlate å gjøre. Vår tilværelse må nødvendigvis bli fattigere, våre øyne blindere for hva som er virkelighet – rett og slett fordi vi forholder oss til et liv som ikke finnes.

Å gi opp troen på opplevelsens forløsende kraft, er ikke fort gjort. Det fordrer et selvpoppgjør både av individualpsykologisk og samtidskulturell art. Det er å bli voksen i psykologisk forstand. Det er å gi opp håpet om barndommens gjenkomst. Da det var lett og naturlig å bli fullstendig oppslukt og glemme alt annet: I mors armkrok, på fars trygge fang, i intens lek. I tenårene og tidlig i tyveårene er det også gjerne følelsene og opplevelsene som gjør livet verdt å leve. Men det skal langt mere til for det voksne menneske å realisere seg. Det er ikke nok å føle eller oppleve godt, det er ikke nok å fylle opp for å falle til eksistensiell ro. På et tidspunkt i livet blir det viktigere å *produsere synlige resultater*. Arbeid og fordyppelse som gir varig personlighetsvekst, neppe følelsen eller opplevelsen i og for seg.

Å gi opp troen på den store forløsende opplevelsen er også å gi opp utopisk tenkning. Troen på at man allerede eier fremtiden i sin forståelse av livet og samfunnet. Dette er ikke minst å frigjøre seg fra 60- og 70-tallets sterkeste tankegods. En massiv arv av holdninger og selvfølgelige tankebaner fra de to foregående tiår har en klippefast tro på de store forvandlende opplevelser og de utopiske tilstander. Å gi det opp, er å innstille seg på her og nå. På nye behov i trangere tider – 1980-årene.

*

Dette nummer av Dyade handler delvis om sterke opplevelser og utopisk tenkning. Første artikkel ser på 60-tallsgenerasjonens foreldede holdninger. En artikkel tar for seg rock som livsstil, mens en annen stiller spørsmål om rockens forakt for discomusikk er kulturimperialisme. Siste artikkel tar opp freakerspråk og bruker det som kikkeshull inn i en av de mest opplevelsorienterte grupper som finnes: Narko-miljøene.

Tobias Døbbel

Vi prøvde! Vi prøvde!

av Øyvind Ellingsen og Torbjørn Hobbøl

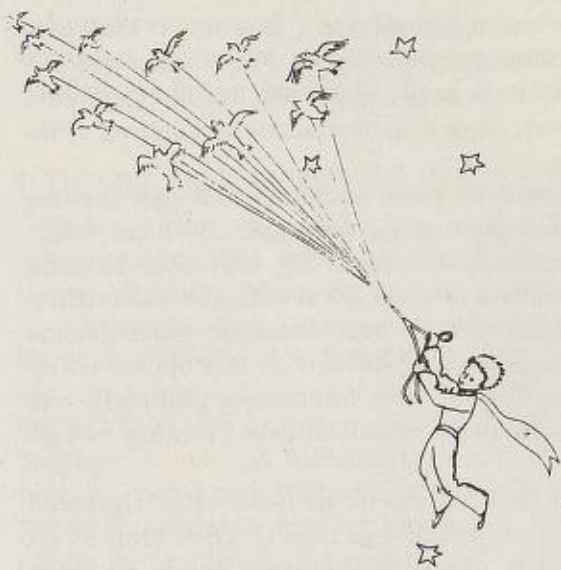
Det er ingen tvil: 80-årene har definitivt begynt. Og først med dem synes 60-årene å få sitt endelige nådestøt.

Ungdomsopprøret fra dengang etterlot et vakuum. Tilbake er desillusjon og matthet over at visjonene ikke fungerte i møte med realitetene. Gullalderdrømmene ga mange anvisninger på hvordan frigjøre seg fra det borgerlige/sosialdemokratiske samfunn. Men det klargjorde ikke alternative livsverdier som hjelper skoletrett, arbeidsløs ungdom å hankses med hverdagens problemer. Holdningene fra ungdomsopprøret er en begrensning for fremtiden. Noen av frihetsidealene, retten til å dope seg med narkotika, er blant de største farer for 60-talls-generasjonens oppvoksende barn.

De som var tenåringer og unge voksne mellom 1960 og -70, er nå 30-40, og forlengst har de begynt å vende blikket tilbake til sin glansfylte ungdomstid. Den gang de levde sterkt og idealistisk – de tenker på rock, motkultur og politisk engasjement med vemod i sjelen.

For etterkrigstidens generasjon er 60-tallet i ferd med å bli hva de harde 30-åra og krigen var for deres foreldre: En brytningstid som formet viktige livsvalg og verdier. En tid som skapte perspektiv for livet. 60-tallet er gullalderen. Et mytisk referansepunkt for den generasjon som er i ferd med å overta samfunnsmaskineriet. – «Den gang da pappa», man aner konturene av hvilke historier som kan bli fortalt på sengekanten før ungene sovner inn om kvelden!

For mange av dem som var selve *ungdomsgenerasjonen*, ga 60-årene en intens livsfølelse – en opplevelse av å grunnlegge en ny kultur, gå inn i en ny tidsalder, at det som skjedde her og nå ville få betydning langt inn i fremtiden. Tiden hadde liksom begynt på nytt. Menneskenes urgamle gåter sto foran sin løsning. Mange baserte sin fremtid på følelsen av å representere noe enestående i historien.

HØR HER
GUTTEN MIN,
DET VAR EN GANG
PAPPA VAR MED
PÅ Å FORANDRE
VERDEN !

NY LIVSFASE

For tidligere generasjoner var ungdomstiden gjerne et hett blaff som fort ble innhyllet i tilbakeblikkets gyldne skjær. For 60-talls generasjonen ble ungdommen en så sterk opplevelse at mange ble værende i den. Selv om tenårene er over, lever ungdomstidens visjoner og synsmåter videre som livsverdier.

Tidligere hadde størsteparten av hvert enkelt årskull gått rett fra grunnskole til arbeidsliv som juniorer og lærlinger. De hadde vært nødt til å tilpasse seg forpliktelser, normer og krav som naturlig tilhører den «voksne» yrkesaktive livsfase, på et tidligere alderstrinn. Fra nå av tok en langt større del av hver årsklasse videregående utdanning på gymnas, universiteter og høyskoler. Det oppsto en ny lang livsfase mellom barn og voksne, hvor foreldrenes innflytelse var sterkt redusert, uten det sosiale press yrkeslivet øver i retning av å gå inn i «voksenkulturen».

I tillegg begynte de store fødselskullene fra de første etterkrigsårene å melde seg som tenåringer. Bare antallet ga dem tyngde i kraft av en «massevirkningslov». 60-tallets ungdomsgenerasjon hadde dessuten en nesten mytisk betydning. Den var født som resultat av seiersrus og optimisme etter at krigen var slutt, og vokste opp i decennier preget av overskuddsøkonomi og rivende teknologisk fremgang.

Alt dette ga dem sterk tro på seg selv: De var fremtiden, fremskrittet og hadde alle muligheter. De følte seg som enebarn uten konkurrenter. Det ble sterkere identitet i fellesskapet ved å være ung. En egen ungdomskultur oppsto, preget av svært ungdommelig psykologi og tenkemåte. Tidligere ungdomsgenerasjoner hadde stort sett sine autoriteter og forbilder i den etablerte generasjon, 60-talls ungdommen kom til å følge idoler i eller nær sin egen alder – eller man hentet heltene fra eksotiske steder, indiske yogier, kinesiske kommunistledere osv.

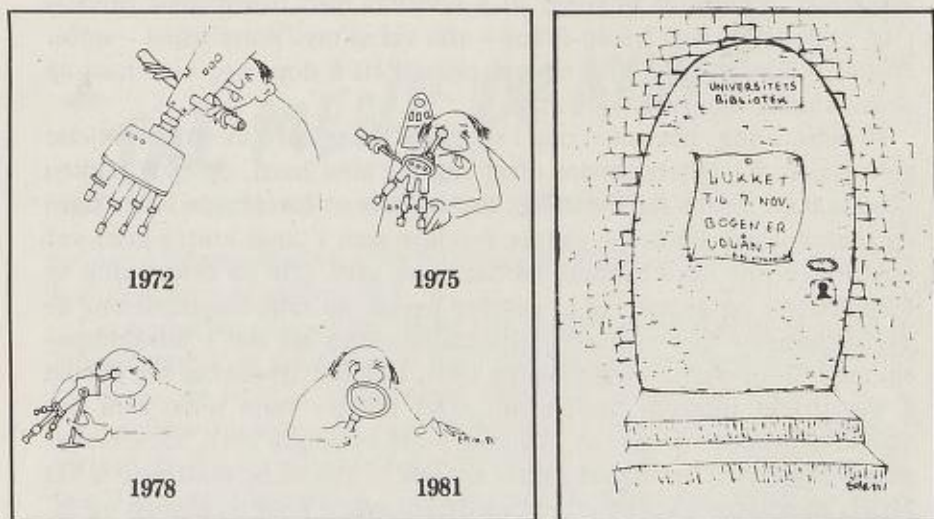
Riktignok var de voksne sjokkert over mye de unge gjorde, men de fulgte med på ferden. Å være ung ble selve symbolet på frihet og velstand. Som ung er du full av livskraft og erotisk ladning. Du kan leve bare for deg selv, gå opp i dine drømmer intenst og uforpliktet. De voksne lot seg forme av disse idealene – de tok etter i moter, musikk, moral og livsstil. Et ikke så vanlig fenomen i tidligere tider.

Dette bidro til at mange kulturelle røtter og sammenhenger gikk tapt. Det var få man lyttet til som hadde levd lenge nok til å forstå at skiftningene ikke var totale. Derfor ble vel ungdomsdrømmens utopi

lite korrigeret. 60-års-generasjonen *følte* seg helt historieløs – som enhver fremstormende tenåring opplevde de seg som de første. Man så ikke engang sin egen musikkis røtter, som var kun 5-10 år tidligere. Alt begynte liksom helt på nytt.

LIKER IKKE HVERDAGEN

En arv mange har fra 60-årene, er at de ikke liker hverdagen – den vokste man jo ikke opp med. Bordet var dekket da 60-års generasjonen ble født, desserten servert. Det harde arbeidslitet tilhørte foreldrenes ungdom. De som er tenåring i 80-årene, synes derimot å bli tvunget tilbake til hverdagskost. Økonomiske fremtidsutsikter gjør det vanskeligere å sverme i ideenes og drømmenes verden. Foreløpig har folk flest i Norge ikke merket så mye til den økonomiske krise som begynner å tære på forestillingen om det evigvarende velferdssamfunn; vi vant i pengelotteriet og fant olje. Men man skal ikke lenger enn til Danmark før man ser krisen helt annerledes tydelig. Innstramninger og problemer alle steder. Når og hvor sterkt Ola og Kari må spenne inn livremmen, er det ingen som vet. Men det er liten tvil om at både privat og offentlig økonomi er i ferd med å tette seg til.

Det ramler for danske studenter.

Foreldrene til 80-årenes unge har levd over evne. De siste 20 år har Vesten ikke bare utnyttet u-land, også de kommende generasjoner har det gått utover. Godt støttet av sosialdemokratiske ideer har man bevilget seg stadig bedre tider, samtidig som man produserte mindre og mindre reelle verdier og forbrakte mer og mer. Det er en lignende mangel på langtidsperspektiv som får den forfyllede sjømann etter 8 måneder i sjøen til å sløse bort 30.000 kroner på en uke. En blåmandag våkner han med kuppelhode. Når en hel generasjon har oppført seg slik, er det barna det går mest ut over. Muligheter er blitt fratatt dem.

60-tallets foreldre sparte og skapte verdier samtidig som de idealiserte et ukritisk overforbruk når tiden endelig var moden. Barna deres var de utvalgte som kunne leve av det som var skapt. I tiden som kommer må noen skape nytt. Men de som skal gjøre det, har ikke fått de beste holdninger til nettopp det. De har vokst opp med 60-årenes idealer: Slit lite, gjør helst bare det som gir deg umiddelbar tilfredsstillelse, ikke pugg eller les kjedelige fag. Krev kortere arbeidstid og stadig høyere lønn. Få noe for ingen ting. Men vi begynner vel å erfare at det ikke nytter – det er en ganske utbredt følelse i den yngre generasjon av å ha blitt forrådt.

Ungdomsopprørets visjoner ga mange anvisninger på hvordan frigjøre seg fra det borgerlige/sosialdemokratiske samfunns begrensninger. Men det klargjorde ikke alternative livsverdier som hjelper skoletrett, arbeidsløs ungdom til å hanskkes med hverdagens problemer. Frihetsidealene fra 60-årene – ofte vel så mye normløshet – setter en f.eks. ikke i stand til å motstå presset til å dope seg med hasj og andre stoffer. Snarere tvert imot.

80-tallets unge har vokst opp i skyggen. De er barn av en bortskjemt generasjon. 60-tallets mødre ofret seg for sine barn, og fikk takken tilbake med forakt for livsstilen. Barna følte at foreldrene levde tomt og innholdsløst. 60-årene skapte foreldre som i langt større grad var opptatt av sine egne livsmål, realisere seg selv, ofte på bekostning av forpliktelser og ansvar, bl.a. overfor barna. 80-talls-ungdommene er derfor kanskje den oversette generasjon. Man ser det i husokkupasjonen i Skippergata i Oslo høsten 1981. UNG MOB ønsker seg et sted å være. I et intervju uttaler de: «Det må da være noen som har ansvaret for oss.» Det er et utsagn fra det forsømte barn. 23. oktober skulle Studentersamfunnet i Oslo analysere, forstå og politisere UNG MOBs handlinger. Indignerte studentradikalere kom på scenen og sa: «Og så blir de kalt pøbler!» Det kontante svaret de fikk, var: «Vi er

TAL MENS DU KAN!

Når kutter ungdommen tunga av 60-talls generasjonen?

pøbler!» Studentavisen *Universitas* slår fast at stort større kan ikke kommunikasjonskløften bli.

I utlandet ser man at de unge i større grad enn her hjemme har tatt konsekvensen av sin ensomhet. De aksepterer at ingen vil ta ansvaret for dem – de føler at de må klare seg fullstendig alene.

60-tallets opprør var mer vendt mot den knugende omsorg og tomme livsstil foreldrene hadde. De unge den gang var kanskje trygge nok til å ta fullstendig avstand og lete etter nye foreldrefigurer. Kanskje det man nå ser, er de unges desperate skrik om at noen endelig skal bry seg?

TIDENE SKIFTER – MEN IKKE SLIK DE SKULLE

For mange av dagens tenåringer er nok 60-årene like fjerne som krigen og de harde tredve-åra var for 60-talls ungdommen. Selv om «rockens ungdom» fascinerer en del, er det tydelig at 80-årenes unge har brutt med det meste av det som var. 60-talls generasjonen sukker over ungdommens manglende engasjement: De unge filosoferer ikke, de snakker ikke om revolusjon. De tror ikke på total forvandling, hverken av seg selv eller verden. Men hva er verst? Jo, de ønsker til og med Høyre og Fremskrittspartiet. Ja, ja, «The Times They Are A-changin'», ble det riktignok sunget for mange år siden. Men det var ikke slik forandringen skulle bli!

Når deler av ungdommen endelig begynner å bråke – 1. mai i Oslo, gatekamper i London og Berlin – så forstår 30-40 åringene veldig godt hva som foregår. De ser seg selv for 10-15 år siden. Det er riktignok et stort skår i gleden: Bråket har ikke noe perspektiv. Det er et ideologiløst opprør. Men allikevel: Sissel Rønbeckere kjenner seg igjen. Selvfølgelig reagerer ungdommen på akkurat det hun eller hennes like mener er galt med samfunnet. De unge klarer bare ikke å formulere seg. Klart de fortjener all moralsk støtte når de protesterer. 60-talls ideologene allierer seg med en ny generasjons frustrasjon for å få tyngde bak egne ideer og politiske mål. De ser den nye generasjon som forlengelse av seg selv, som bekreftelse på at det de trodde på var rett og fortsatt er levende. Men glemmer ikke 60-talls-generasjonen at de selv er en del av det de unge protesterer mot? Er det kanskje like naturlig å se det nye ungdomsopprør som uttrykk for frustrasjon over problemer det forrige tiår ikke løste, men snarere skapte?

Det nåværende liv for mange 60-tall opprørere er et trist paradoks. De sitter i fete stillinger og nyter godene i den borgerlige livsform de selv fordømte. Ungdomsopprøret etterlot et vakuum. Tilbake er desillusjon og matthet over at visjonene ikke fungerte i møte med hverdagen.

Men om gullalderdrømmene fra 60-årene ikke gikk i oppfyllelse, idealiseres engasjementet og følelsene fra den gang: Vi prøvde tross alt. Vi prøvde! Vi prøvde! Vi lot oss forme av det vi trodde på!

60-talls-generasjonen følte seg undertrykket av sine foreldres verdier og samfunnssystem. Sannsynligvis er de bærere av livsholdninger som er minst like begrensende og undertrykkende overfor de ungdomskull som kommer etter dem. Ungdommen fra 60-årene lærte seg

«å stå på krava» og vil neppe frivillig gi slipp på sin dominerende posisjon. De vil trolig tviholde på retten til å se og forme verden på sin måte. Kanskje er vi i ferd med å få en foreldregenerasjon som forakter sine barn for at de ikke står på barrikadene, at de ikke røyker hasj og prøver seg ut i livet, eller at de ikke faller på maven for skjegete guruer fra Østen.

UTOPIISKE TANKER

Sett i retrospekt blir mange av 60-talls-ideene håpløst livsfjerne. De er en studie i utopisk tenkning som ikke lar seg innpasse i trangere tider.

I løpet av ganske kort tid fant det sted et verdiskifte som bl.a. kan karakteriseres som økende opplevelsesorientering. Resultatet var nesten grenseløs eksperimentering med sterke opplevelser og ekstreme livsvalg i Vestens verdiorientering og samlivsformer. Ettertrykkelig oppgjør mot alt foreldrene sto for. Forandringen var en markant dreining bort fra etikk basert på kristen moral og materialistisk pragmatisme, over til en livsorientering hvor følelser i langt større grad ble målestokk for hva som var riktig og galt å satse på her i livet.

Hva du føler, «den subjektive opplevelse», ble menneskets fremste autoritet – ikke skriften, ikke vitenskapen eller øvrigheten. Dette er kanskje noe av det mest grunnleggende ved 60-tallets autoritetsopprør. Det som fikk deg til å føle godt, ble den autoritet du var villig til å underkaste deg.

Folk fikk en nærmest hellig tro på opplevelsens gyldighet. Få stilte spørsmål ved den irrasjonalitet som ligger i den menneskelige psykologiske fungering, og som er med på å forkludre vår sansning av verden og oss selv. Ofte overså man de mest innbitte autoriteter; holdningene fra ettersigete oppvekst og kulturell påvirkning. Eller man trodde at man raskt og greit kunne kvitte seg med slikt, f.eks. ved stoffbruk.

Man ble merkverdig ukritisk i valg av midler til forløsning. Man ville bort fra konvensjonaliteten, samme hva. Man tok stoffer og følte at hallusinasjonen var svaret på alt mennesket gjennom tidene hadde undret over. Hvem kunne tvile på noe som følte så fantastisk? Man underkastet seg guruer som forførte en i et livsfelt hvor man ikke hadde holdepunkter og kulturelle modeller for klarsyn; man ble derfor lett offer for nærmest hypnotisk påvirkning. Man sluttet å tenke i møte med politiske ideologier som virket så fullkomne at de sikkert hadde formulert den endelige sannhet. Det følte så riktig. Det var jo slik virkeligheten burde være! Mange trodde absolutt på følelsen av å ha funnet det rette – uten dyptgripende motforestillinger. Autoritetsopprøret ble som å drive fanden ut av Beelsebub.

I all sin skepsis overfor tidligere tenkning og erfaring, ble 60-talls-generasjonen offer for sin egen ønsketenkning når det gjaldt alternative sannheter. Den kritiske holdning vendte seg gjerne utover, men sjelden inn mot ens egne indre autoriteter og midlene man brukte til forløsningen. I kraft av opplevelsens styrke, fikk ens oppfatninger en absolutt gyldighet. Ingen hadde rett til å stille spørsmål ved det reelle innhold i visjonene. Bare den som selv har sett, kan tro. Andre var kjettere og ble definert ut av bildet. Det er som i sekteriske kristne miljøer: Den voldsomme frelsesopplevelsen kan ingen stille spørsmål ved. At noen i det hele tatt tillater seg å spørre, vekker fiendtlighet – utstøtelse og selvgodhet.

Selvfølkelig har man i dypeste forstand lite annet å bygge sitt liv på enn sin egen subjektive opplevelse. Stoler man ikke på den, er man som middelalderens forsker som slår opp i Aristoteles for å finne ut hvor mange tenner en ku har. Eller man underkaster seg de ytre autoriteter som kirken, staten, gruppen osv. Eller man underkaster

ALL I ASK
IS THAT
THE PRESENT
MOMENT
BE POSTPONED
UNTIL I'M
READY FOR IT.

seg troen på den vitenskapelige objektivitet slik positivismen gjorde. Men en livsorientering som ikke er rede til fra tid til annen å stille spørsmålstegn ved de *subjektive forutsetninger* for ens egen opplevelse, kan lett bli selvprektig og undertrykke andres erfaringer. Man kan tro man berikes, mens det egentlig er flukt fra ansvar og virkelighet.

Jonas Lie skrev til ettertanke i forordet til sine nordnorske eventyr, *Trold* (1890–91):

At det er troll i mennesker vet enhver som har litt øye for den slags.

De ligger inne i personligheten og binder den som urørlig fjellstykke, lunefullt hav og ustyrlig vær, – store og små beist, – fra det enkelte veldige berg- og havtroll, der kan legge seg med hele sin vilje inn i livsstrømmen, til nøkken, alfen, tomtegubben eller nissen, der huserer og setter sine lunefulle innfall, puss og krumspring inn i folk.

Det er nok mange små og store troll i de utopiske livsløsninger. Her følger noen eksempler – narko, sex, politikk, religion.

NARKOTISK EKSEMPEL

Søken etter sterke opplevelser finnes mest rendyrket i stoffkulturen. 60- og 70-årenes stoffkultur skal vi ikke se på her, de er utførlig behandlet i et tidligere nummer av *Dyade (Narkorus og sjelesjokk*, nr. 5/1980). I steden noen glimt fra stoffkulturen anno 1981.

Stoff er ikke lenger bare for freakere, drop-outs og ulykkelige, tapende mennesker. Middelklassen er også i ferd med å få sin egen akseptable ramme rundt narkorus. En av formidlerne i USA er bladet *High Times* som utgis av samme økonomiske interesser som *Playboy*. Redaktøren er en tidligere medarbeider i musikkbladet *Rolling Stone*, et sekstitallstidsskrift for rockekultur. Mannen har tydeligvis klart å tilpasse seg The Establishments verdier. Det er intet av slikt man finner i undergrunns litteratur – snodige, forvridde tegninger, utflytende lay-out og flippete tekster.

High Times har *Playboy* som modell. Men de nakne damene er byttet ut med vakre bilder av ulike narkotiske stoffer og planter. Midtsidebilder av cannabis-planter og peyote-kaktus høyt i Andesfjellene i solnedgangen, nærbilder av kokainkrystaller osv. Årets peneste bilder blir premiert. En bekreftelse på at lysten på stoff blir sterkere enn seksualdriften? Stoffene er fullstendig erotisert.

Lekende lett hoppes over alle skadevirkninger av narkotika, og man latterliggjør folk som har «fordommer». En hovedbeskjeftigelse er å utrydde alle «overtroiske» motforestillinger mot rus, f.eks. at LSD skal være farlig. Fullt av annonser stimulerer til kjøp av mer eller

Cervix with a Smile

Hey, HIGH TIMES! Your May Centerfold was real cute. Next time how about using a stud with a ten-inch-long Thai-stick tool for all us hard-rolling, pot-smokings girls. -Linda

Leserbrev i High Times.

*Også freakerne
har sin kultur
i behold. Fra
Cocaine Comix.*

mindre nyttige gjenstander for inntak av narkotika. Det er stor-industri rundt stoffbruk i USA. Man kan kjøpe tredve forskjellige lyskastere for å dyrke sin egen hasj. Utallige kostbare piper. Gullrør innsatt med diamanter er for dem som sniffer kokain.

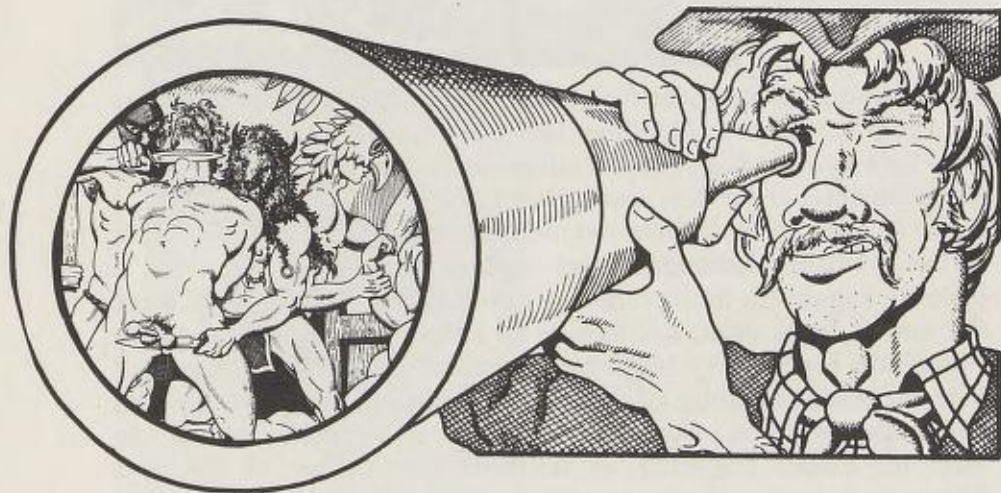
For å få et anstendighets-stempel prøver bladet å gi uttrykk for riktige politiske holdninger, f.eks. oppfordrer redaksjonen folk til å boikotte kokain fra militærregimet i Bolivia. Til tross for at de føler det som et tungt offer, kommer de til at det er nødvendig og etisk riktig. Ikke noe galt i å ødelgge for narkofascister, men det blir ganske hult når bladet samtidig står for svært så dekadente og nytellessyke holdninger. M-l'erne i Norge har utvilsomt rett i at en av de klareste farer for folkets frigjøring, er stoffbruk. Det hjelper så lite med prisverdig boikott av boliviansk kokain når man oppfordrer til vaner som gjør folk ufrie på andre måter.

SEX-EKSEMPEL

Ved siden av rus er sex en av de letteste måter å skaffe seg sterke opplevelser på. P-piller (også et 60-årsfenomen), nye samlivsformer og forkastelse av gammel moral tillot sex for opplevelsens skyld. Bare det kjennes godt, kan du gjøre hva du vil. Deiligheten ble etikkens rettesnor. Dermed ble det skapt åpning for at biologiens sterkeste livserfaring kunne bli enda mer lukrativ salgsvare enn i tidligere tider. Det førte også til at stadig flere fikk et bruk- og kast-forhold til kjærlighetspartnere.

60-årene var pornografenes tiår – stadig nye grenser ble sprengt. Kåte nordmenn dro i flokker til Strømstad for å se forbudne filmer. København ble fristed for det løse liv – med verdens første pornomesse i 1969. Norge fikk rettssaken om Bjørneboes *Uten en tråd*, Inge og Steen gikk som serie i Dagbladet. Selvfølgelig er det mye positivt i den seksuelle revolusjon. Den frigjorde – til en viss grad – seksualiteten, og ingen ønsker viktariatiden tilbake. Men når sex blir opplevelsesjakt, fører det til mye undertrykkelse. Kvinner blir brukt. Seksuallivets potensielle mulighet for mellommenneskelig fordypelse og berikelse blir forkludret.

Sex blir kjedelig når man forbruker varen. Den første pornofilm man ser, med sug og sprut både her og der, er spennende. Men allerede neste film blir noe krampaktig. Pornoindustrien er i rivende utvikling for å tilfredstille de nye behov som vekkes. Det virker bl.a. som om

vold blir et nødvendig innslag for mange, hvis opplevelsen skal fortsette å bli sterkere og sterkere.

For noen år siden begynte politiet i San Fransisco å arrangere kurs i *ufarlig* sado-masochisme. De følte behovet etter stadig å finne lik som følge av voldelig seksuell fornøyelse. Hvorfor da ikke lære opp folk til å gjøre det på ikke-dødelige måter? Borgermesteren satte seg imidlertid på bakbena: Slik kan man i anstendighetens navn ikke undervise folk i!

Som en kuriositet kan også nevnes at seksuell opplevelsesjakt kan føre til materielle ødeleggelser. Tidligere i år opplevde samme by som ovenfor – verdens støres laboratorium for ulike livsstiler – den største brann siden jordskjelvet i 1906. Brannen oppsto i en sexklubb. Et stoff mennene bruker for å smøre på penis, eksploderte. Mange kvartaler med sex-klubber brant ned, og kundene var bundet fast med remmer og kjettinger. Heldigvis gikk det ikke menneskeliv tapt – folk kom seg løs i tide.

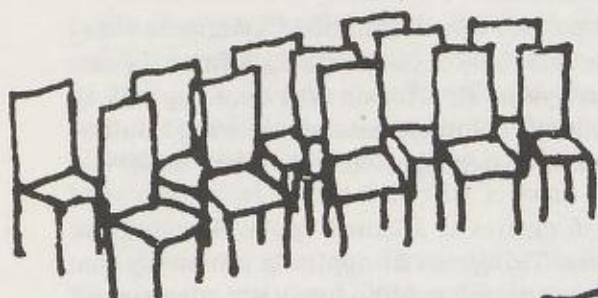
IDEOLOGISKE EKSEMPLER

Ideologisk kan suget på intensitet og meningsfylte opplevelser gi seg utslag i sterke livsvalg. Vesten er ganske forvirret når det gjelder muligheten for sterke livsvalg uten at engasjementet blir utopisk sverming som kan utarte til autoritære holdninger. Sekstitallsideologiene ga god anledning til å dyrke følelser, og *det* var kanskje vel så viktig som det intellektuelle innhold. En marxistisk glød var ikke mye forskjellig fra et kjærlighetseventyr med en indisk guru eller en flammende religiøs vekkelse – når det gjaldt å få dekket behovet for noe intenst og voldsomt å tro på.

Dag Solstad

Forfatteren Dag Solstad gjennomgikk på slutten av sekstiårene en omvendelse til marxismen. I romanen *Arild Asnes. 1970* (Aschehoug 1971) skildrer han hendelsen:

Han sto her, i mengden foran den amerikanske ambassaden, blant folk som sloss mot konservativ pøbel, holdt i age av politi på hest, og han gjennomskuet seg selv. Han skjønnte at dette ikke var virkelig, men at det var en måte å beruse seg på. At han sto i en mengde og brølte «fascister, fascister» ikke hadde noe med politikk å gjøre, men med psykologi. Det var ikke politiske årsaker til at han var tilstede ved denne politiske demonstrasjon, men hans lengsel etter å være med på ting som var viktige, som rørte ved ting, ved grunnene, at det ikke dreide seg om å forstå eller forandre grunnene, men å

I HAVE JUST DISCOVERED
THE TRUTH,
AND CAN'T UNDERSTAND
WHY EVERYBODY ISN'T
EAGER TO HEAR IT.

røre ved dem, eller å kunne røre ved ting som hadde forbindelse med grunnene, om enn bare periferisk (Den amerikanske ambassaden, rope mot ambassadens sekretær der inne, som sto i forbindelse med papirer fra Washington, Pentagon, som sto i forbindelse med grunnene), røre ved for selv å bli rørt.

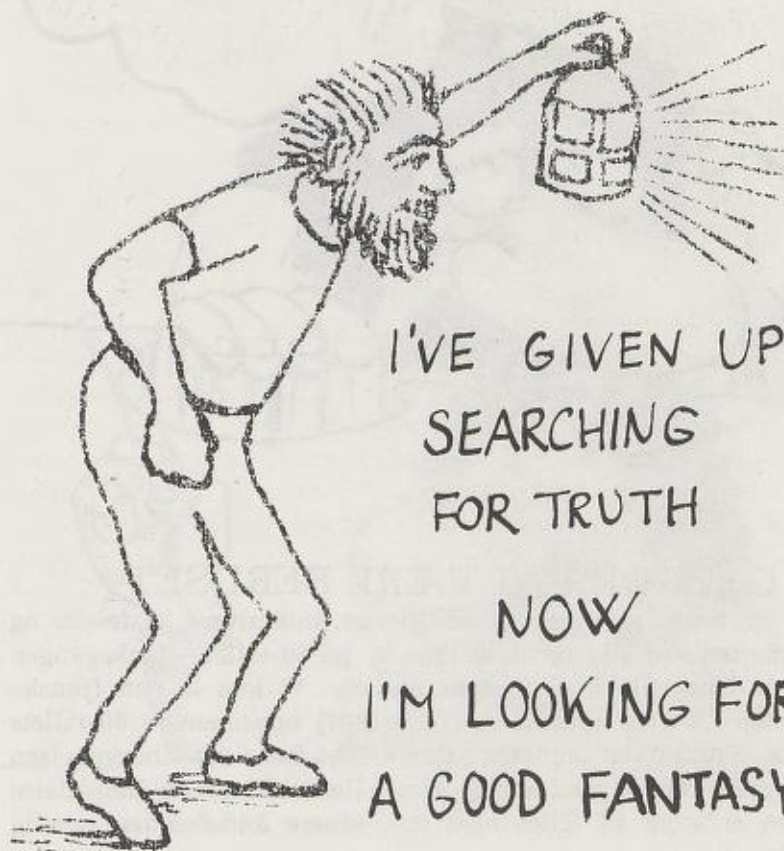
Guru Maharaj Ji

Det meste av 60- og 70-tallets østerlandske svermeri var opplevelsesmystikk av billig merke. På overflaten kunne guruene ta avstand fra narkotika, men deres forestillingsverden tilhørte samme univers som LSD-brukerens. Derfor var det heller ikke uvanlig at unge mennesker som ble begeistret for ulike guruer, senere begynte med stoff og følte at det fortsatte det de hadde fått hos guruen.

14-åringen guru Maharaj Ji sa i London i 1971 (Thaning og Appel 1974):

«Først og fremmest må vi se at blive høje,» sagde han, da han som 14-årig var i England. «Og den almindelige måde at blive høj på er med LSD. Folk siger: «Jeg tager LSD, jeg tager stoffer og bliver høj.» Folk kommer til mig og siger: «Guru Maharaj Ji, hvorfor siger du vi ikke skal tage stoffer? Stoffer er meget naturlige!» De siger: «Åh, stoffer hjalp os. De har hjulpet os til at komme til dig.» Så siger jeg: «Godt, hvis stoffer hjalp jer, så er det godt, men I kan forlade dem nu, fordi I er kommet til mig.»

Hvis I ønsker at tage stoffer, vil jeg give jer et bedre stof! Forlad det lille stof og jeg vil give jer et bedre stof. Fordi: I tager et stof, og så virker det ikke længer, så er I nødt til at tage et andet et, så virker det ikke længer, og alt det koster penge, men det stof, jeg kan give, arbejder konstant i jer 24 timer i døgnet. Det er bygget ind i jer, det er medfødt syre og det er fuldstændig gratis. Det eneste, der skal gøres, er at slutte forbindelsen, så begynder det at virke. Det er bevidsthedens eget syre-trip, og når I går ind i bevidstheden, så går I bare op og op og op til det uendelige stade. Det er meget smukt, fordi andre stoffer giver en udvendig oplevelse, og dette giver en indvendig oplevelse. I kan gøre hvad som helst, I kan køre bil, I kan sidde hjemme, I kan gøre hvad som helst, det er så fantastisk, og I kan altid meditere på det. Og det er noget, som vi virkelig behøver i disse tider, fordi tingene er ved at blive meget, meget mærkelige.»

DET GJÆLDER AT VÆRE BERUSET

Ideen om å passere erkjennelsens porter, intensivere livsfølelse og døyve smerten ved å være til, er ikke ny på 60-tallet – tankegangen har røtter langt tilbake i Vestens historie. Vi kan la den franske symbolisten Charles Baudelaire (1821-1867) oppsummere 60-tallets livsfølelse. Prosadiktet ble trykt i tidsskriftet *Samtiden* i begynnelsen av 1890-årene, en tid med mange paralleller til 60-årene. Baudelaire hadde en erfaring til felles med sine senere åndsfrender, nemlig hasjbruk:

Berus dig

Det gjælder at være beruset – altid. Det er livets hele hemmelighet. Vil du ikke føle tidens skrækkelige byrde, der knuser dine skuldre og trykker dig mot jorden, saa maa du beruse dig uden stans.

Men hvori? I vin, i poesi, i dyd, hva du vil. Men berus dig.

Og hvis du nogen gang vaagner, – på trappen til et palads, paa markens grønsvær, i dit værelses mørke ensomhed, hvis din rus har gi't sig eller er forsvundet, saa spørg vinden, bölgen, stjernen, fuglen, uhret, spørg alt det som flyver, alt det som sukker, alt det som ruller, alt det som synger, alt det som taler, spørg hvad tiden er; og vinden, bölgen, stjernen, fuglen, uhret vil svare dig: «Det er tid til at beruse sig; vil du ikke være tidens martyr og slave, saa berus dig; berus dig uten opphør! I poesi, i vin, i dyd, som du vil.»

Rock som livsstil

av Torbjørn Hobbøl

Det har alltid dannet seg kulturer rundt musikk – jazz, blues, disco, rock & roll osv. Ulike musikkformer har gitt opphav til ulike livsstiler, eller ulik musikk har uttrykt forskjellige måter å leve på. For dem som var unge på sekstitallet, har rock en helt spesiell betydning. Det var grunntonen i ungdomsopprøret – ga kraft og styrke. Tydeligere enn noe annet uttrykker rocken noe felles for hele generasjonen: Ønsket om alternativ livsorientering. Å studere musikken og behovene den dekker, er å se langt inn i folks drømmer og forventninger.

«Jeg var alene. Lenge siden. Det var regn i luften. Jeg var ganske ung. Hemmelighetene inne i meg bygde seg opp. Foran meg lå et bilde av Elvis Presley. Man kan le av det. Men dette var min omvendelse – til rock & roll.»

Slik kunne en bekjennelsesroman av en ungdom på 50-tallet begynt. Bytter man ut Elvis med Beatles eller Bruce Springsteen, kunne historien også være gyldig for 60-tallsungdommen og dagens tenåring. Man kan bli omvendt til rock, på samme måte som man kan bli omvendt til Jesus eller Marx.

Popidoler er ikke bare artister. John Lennon hadde utvilsomt rett da han kort tid før han ble skutt, uttalte at man i Vesten bør være popstjerne for å bli hørt – i India må man være guru. Popidoler er ofte forbilder og autoriteter når det gjelder livsstil. Ikke minst på sekstitallet ble de for store folkegrupper filosofene og fortolkerne av de evige spørsmål. De overtok prestens rolle fra tidligere tider. Dette bidrar til å forklare hvorfor de traff så dypt.

For ganske mange er rock en levevei, og det man sterkest knytter seg til. Bruce Springsteen er helt entydig når han forteller hva rock betyr for ham. Uten ville han ikke klart seg, livet ville bli for tøft. Han føler at han ved å spille, kan gi folk troen tilbake på vitsen med å være til. Rock er en kraft som flytter fjell, i hvert fall lar unge sjeler seg bevege.

For dem som aldri har vært fanget inn av rockens magi, kan det virke søkt å påstå at musikken kan gi folk en slags religiøs opplevelse og forårsake en omvendelse. Men undersøker man hvilken identitet

rock gir folk, og intensiteten i begeistring, er det ganske åpenbart at det er klare paralleller til religiøst engasjement. Musikken og interessen for utøverne dekker helt fundamentale behov. La oss kort se på noen:

Behov for noe sterkt å identifisere seg med. Behov for noen å beundre og se opp til. Behov for en far. Behov for en bror

De største popidoler på 60- og 70-tallet ble etterhvert mystiske skikkelser, og de ble dyrket med religiøs kraft. Deres handlinger foregikk i en sfære nærmest utenfor denne verden. De var opphøyde og fjerne fra folk flest. Som Paven opptrer de bare ved bestemte anledninger. Om man i det hele tatt ser dem, er det på lang avstand på enorme arena-konsserter. Og da opptrer de gjerne med et budskap alle kjenner fra før. Musikken skal helst være akkurat slik publikum forventer. Blir det for mye nytt og eksperimenterende på konsserter, vender folk seg bort. Det er ganske likt i religiøse miljøer – presten er ønsket å gjenta de oppleste sannheter. Da beveges folket til tårer, og hjertene elsker forkynneren.

Det er vanskelig å forstå idoldyrkelsen uten å ta i betraktning sekstiårsgenerasjonens savn etter en far å beundre. Dette farssavn er behandlet i Dyadenummeret *Med John Lennon i tankene* (nr. 1/2-1981), refleksjoner etter drapet på Lennon: Ens kjødelige far var gjerne en fjern skikkelse. Dessuten foraktet man hans tomme liv og alt han sto for. Derfor en jakt etter farssubstitutter.

Samtidig er nok også dyrkelsen et utslag av behovet for å få den bror og kamerat man aldri hadde – en hjertens venn, helt fortrolig og forståelsesfull, en storebror. Bob Dylan er for mange en slik fyr – en man regner med til familien. En man gjerne skulle spise middag sammen med, dele sine tanker med. Det er ikke uten grunn at idolers privatliv har slik tiltrekning på beundrerne.

Behov for å bli selvstendig. Behov for noe som kan akkompagnere opprørstrangen. Behov for noe som kan navngi følelser

Det er et merkelig paradoks i mange popidoler. Samtidig som de er mystiske figurer og ofte virker svært bevisst sin posisjon som påvirkere, så fornekter de gjerne all autoritet, ikke minst sin egen. Don't follow leaders, watch the parkin' meters. De benekter intenst sitt ansvar for å tale for andre enn seg selv. Folk får gjøre med deres produkter hva de vil. De blir derfor en slags anti-helter. Ved å beundre dem føler man seg fri fordi helten oppfyller ens eget ønske.

Guden på scenen.

De er opprørere som man kan se opp til med selvspekten i behold.

For mange er rock det første sterke engasjement utenfor familiens krets. I de siste 25 år har ungdomsmusikk vært en av de viktigste måter for tenåringer å gjøre opprør og prøve å definere sin selvstendighet utenfor foreldrenes doméne. I dette har det vært liten forskjell gjennom alle disse årene. Ungdomsmusikken er gjerne et lukket land for de «voksne».

Behov for mening og livsfilosofi

Musikken skal fungere for unge mennesker som ofte har forkastet etablerte verdier og normer. Man ønsker derfor sterkt nye visjoner som skal ordne tilværelsen. Rockestjernene gir folk det de trenger – de produserer nye tanker som man kan forme sitt liv etter. De eksperimenterer med livet sitt, og synger om det. Hva rockens livsfilosofi er, er et enormt tema, svært vanskelig å si noe endelig om. Her følger noen korte refleksjoner.

MER OG MER OMFATTENDE

Rock formidler kunstnermyter som inspirerer folks livsstil og kultursyn. I den første tid – rock & roll på 50-tallet – var budskapet enkelt, men allikevel sterkt og medrivende. Det var ikke mye forskjellig fra det ungdom sikkert alltid har reagert mot: Foreldres og læreres mas og gnål. Uff, for en kjedelig skole, snerpete moral. Rockens første helter ville ha pene jenter (det var ingen kvinnelige rockesangere på den tiden), store flak av noen biler osv. Musikken det hele var pakket inn i, falt ikke i behag hos The Establishment. De konservative i USA mente at rock & roll var KGBs verk – et kommunistisk forsøk på å forderve Vestens ungdom. De kristne var overbevist om at Satan selv sto bak. Radiostasjoner arrangerte egne plateknuseprogrammer. Intet var bedre for rock & rolls fremtid som opprørsmusikk. Det ville ikke fungert hvis de etablerte hadde trykket musikken til sitt bryst.

I 1955 begynte det virkelig å rulle – med *Rock Around The Clock* av Bill Haley. Sangen kom året før, men ble nå kjenningsmelodi i filmen *Blackboard Jungle* (norsk: Vend dem ikke ryggen). Filmen handlet om problembar på en skole i en storby i USA. En symbolsk scene tar tidsstemningen på kornet: En stakkars, mislykket lærer gjør et siste tappert forsøk på å få kontakt med ungdommen. Han er lidenskapelig jazz-elsker, med en fantastisk samling sjeldne plater. En dag håper han å vinne klassen over til seg – han skal spille plater! Hans hjertebarn surrer rundt, elevene stusser – så eksploderer det. Ung-

Elvis Presley.

Chuck Berry.

dommen knuser platene, sender dem vegg i mellom. De vil ikke ha noe gammelt – de vil ha Rock Around The Clock.

Enkelheten i opprøret fungerte. Utallige etterlignet Elvis Presleys skjeve smil, bakoversleik og utfordrende hoftebevegelser. Hans sex-appeal hadde mer direkte form enn foreldregenerasjonen kunne fordøye. I Ed Sullivans berømte TV-show i USA sørget kamerafolkene for at bare overkroppen kom på skjermen. Tenåringer som så på, fantaserte frydefullt hva som foregikk lenger ned og ikke kunne vises frem. Elvis brøt åpenlyst med voksenkulturens tabuer, og gjorde kjempesuksess. Å være som Elvis og spille hans plater, ga selvbevissthet. De var med på noe nytt, annerledes og utfordrende.

Sekstitallsrockerne førte det hele videre. Det må ha vært en genial ånd som talte til John Lennon & Co. dagen de begynte å gre håret fremover i pannen. De skapte det ytre symbol for alle unge. Skikkelige mennesker var sjokkert. Mødre slo luggen vekk fra sin sønns skjulte øye. Flott!! Beatles hadde sikkert ingen anelse om hva de startet da de anla en ny frisyre. En slik respons kan neppe planlegges. Ved siden av en sjelden evne til å uttrykke seg, er den resultat av et mer eller mindre ubevisst ønske og behov i folkedypet.

Etterhvert utvider Beatles også musikken – stadig flere musikalske og filosofiske strømninger brytes i sekstitallsrocken. Popmusikk blir for første gang i historien «seriøs», og det ble lettere å ta den helt på

alvor – også etter at du fylte 18. Man var ikke betenkt på å gjøre den til en eksistensiell veileder og autoritet. Beatles, Bob Dylan, The Rolling Stones, Pink Floyd osv. osv., kan forandre samfunnssystemet og skape nye fremtidsmål bare du er villig til å la visjonene forme deg. Man lytter andektig på konsertene, eller liggende på gulvet hjemme med lyset slukket. Eller man ga seg ekstasen i vold – skrek og hylte. Det var som en gudstjeneste. Tekstene ble tolket og studert som diktsamlinger og filosofiske verk. Man ble utsatt for en gigantisk ideologisk påvirkning – som folk sjelden siden i livet ser inn i øynene. Det forblir liggende ufordøyd og uforstått.

HVOR KOM DET FRA?

Rockens budskap er ofte ganske grumset. Fansen trodde selvfølgelig at deres idoler var de første som så visjonene de sang om. Men hvor hadde sekstitallsrockerne sine ideer fra?

Det er et broket bilde. Uklart og vanskelig å etterspore. Opprøret er ikke-intellektuelt, preget av protest mot analyser og utdanning. Det var preget av stemninger og sterke følelser. Rockernes lesning var høyst sporadisk og tilfeldig. Mest bladde de vel i bøker, eller de hørte og lærte av venner og bekjente. Kulturen var mest av alt en massebevegelse – med noen værhaner på toppen. Tankene var mer eller mindre allemannseie i et tilsynelatende historieløst vakuum.

Selv ble sekstitallsrockerne formet av femtitallsrockerne. Elvis, Chuck Berry, Bill Haley osv. var deres omvendelse til rock, det som skapte myten om hva de skulle virkeliggjøre her i livet. Både John Lennon og Stones og mange andre er trofaste til døden mot sine gamle idoler, samtidig som de sprengte grenser og fikk andre røtter og impulser.

Gjennom et innviklet nettverk av kontakter kom stadig nye ideer inn i rocken. Impulser fra 40 og 50-årenes beatniks – Jack Kerouac, Allen Ginsberg, osv. – er svært tydelig. Deres frie livsstil – On The Road –, narkobruk og interesse for Østens religioner slo ut i full blomst i sekstitallets rockemusikk. De åpnet noe, de var de første til å sprengre en del tabuer. Men rockens inspirasjon går enda lenger tilbake, for eksempel til de franske symbolister i forrige århundre. Rimbaud, Baudelaire osv. Livsstilen er ganske lik sekstitallets. John Lennon leste *Alice in Wonderland* og *Through the Looking-Glass* som

liten, og hevder at det er en av hans viktigste inspirasjonskilder senere. Bob Dylan lærte av Woody Guthrie og Lenny Bruce om folkeviser og sosial kritikk. Man hørte på klassisk musikk. Fikk frem underlige toner på indiske instrumenter, tok i bruk avansert elektronikk osv. I det hele, utrolig mye flyter sammen i rockekulturen. Og folkene der sugde som svamper – de trakk til seg alt de kunne bruke, og omformet det på sitt eget vis.

Men en inspirasjonskilde er trolig viktigere enn noe annet for å forstå rock: Nemlig narkotika. Narko gjorde ikke at musikerne ble gode, talent hadde mange i massevis. Men deres stoffbruk var en kjemisk ideologisk påvirkning. Du kan bli kristen, du kan bli m-l'er, du kan bli hva som helst. Men du kan også bli hasjbruker. Ikke narkoman eller vrak. Men allikevel har du ved å bruke stoffet, ved å få den særegne rusen, utsatt deg for en ideologisk påvirkning. Den gjør dine tanker annerledes, din opplevelse og orientering noe forskjellig fra tidligere. Du har med andre ord konvertert over i noe nytt. Folk som bruker hasj, slåss ofte for sin rett til å bruke det – ganske på samme måte som folk slåss for retten til trosfrihet. Det er kamp om verdier.

Narko-verdiene ble formidlet med styrke i rocken, og blir det fremdeles. I de foregående tiår har du ikke behøvd å bruke stoff for å få påvirkning av stoffideologi. Man kan lete seg skakk etter filosofiske bøker som formet ungdomsopprøret, men det kan godt være du leter forgjeves etter det endelige svar. Man må også ta i betraktning den kjemiske indoktrinering fra stoffbruk. Men den har ennå ikke fått sin naturlige plass i Europas idehistorie – når det gjelder verdier, tankebaner, kunst, politikk, terror og livsstil.

EN DEL AV FRIHETSDRØMMEN

Rock idealiserer en livsstil hvor musikken, kunsten og de sterke opplevelser er viktigere enn hverdagen og prioriteres fremfor dagliglivets trivialiteter. Sekstitalldomsdommen vokste opp uten særlig bekymring for det daglige brød, med en vagabonderende livskunstner i maven som del av sin identitet. Man idealiserte et typisk bohemkunstner-ideal der det gjelder å være original og eksentrisk – både i musikk, livsstil og utseende. Det gjelder å ha gjort en del sprø ting, ballansert langs livets fallgruver. Gjerne kan du ha vendt tilbake fra helvete og fortelle andre om hva som ble åpenbart der. Det er en kultur som dyrker geniet og eneren – de mytiske idealene. Det gjelder

fremfor noe å være rett frem uten å la seg binde av moralske skrupler.

Rockens arketype er en omstreifende trubadur som lever for og av sin musikk. Poeten som skildrer mennesker han møter og samfunnet omkring. Han synger om kjærlighet og jenter han ikke fikk (eller fikk), filosoferer over livet, og akkompagnerer seg selv på gitar og munnsspill. Eller den mørkhudete amerikaner som klimprer på sin banjo og setter navn på sin livssmerte og frustrasjon over hverdagens hårde kår etter som ordene faller ham inn. Det er spontan «jeg-føler-kunst». Din kunst skal være et rått og direkte uttrykk for ditt liv – rett ut og hensynsløst ærlig. La komme det som komme vil, bare det er ekte – bare det er ditt eget.

Musikeren identifiserer seg gjerne med outsideren eller den undertrykte, den misforståtte, følelser som ungdom lett gjenkjenner i sitt forhold til foreldregenerasjonen. Sekstitallsrockeren lever som symbol på frihetsdrømmen i sekstitallsgenerasjonen, og han fortsetter å leve i bevisstheten til alle som lar seg fange inn av rockens magi.

MYCRON 2000

Et datakonsept for 80-årene

MYCRON 2000 er et multiprosessor 16-bits datamaskinsystem bygget opp rundt en hurtig høynivåbuss og lokalbuss. Distribuert intelligens er optimalisert ved at 4 av 5 basismoduler er intelligente.

Et høyt antall CPU-moduler kan tilkobles høynivåbussen. Hver modul kan ved behov tilkobles egen primærhukommelse på inntil 1024 KByte.

Under MP/M Operativsystem kan inntil 16 skjermterminaler og 16 logiske disk-stasjoner tilknyttes. Hver CPU-modul kan ha eget operativsystem.

Systemet har en effektiv nettverks- og kommunikasjonsstruktur, og kan direkte tilknyttes det offentlige datanettet (NPDN). MYCRON 2000 kan brukes i ethvert vanlig kontormiljø.

Jim Morrison

– det fullkomne idol

For ti år siden døde vokalistene i bandet The Doors av narkotika og vilt liv. Han skulle vært glemt, men nei. I 1980 kom en 400-siders biografi om mannen – *No One Here Gets Out Alive*. Boken ble bestseller i USA og var på salgslistene i over ni måneder. Doors-plater kjøpes mer enn noensinne. Hvem er så fansen? 15–17-åringene, folk som lå i vuggen da Doors var på høyden, og da Morrison sjokkerte med et imponerende konsum alkohol og drugs. Da han onanerte på scenen, og da tekster som dette skaket Amerika: «Father, I want to kill you/Mother, I want to fuck you».

Elementær psykoanalytisk teori, men hard kost for en 17-åring! Morrison står for alt de er blitt fortalt at man ikke skal gjøre her i verden. Han var født rebell. Derfor elsker en ny generasjon fans ham, slår tidsskriftet *Rolling Stone* fast. Septemhernummeret 1981 ser på den nye Morrison-bølge i USA – valfarten til hans grav i Paris, etterligning i livsstil, mystikken i de rare tekstene osv. Han er det fullkomne idol, for dem som vil gjøre opprør mot foreldre og som ikke vil bli forstyrret av at idolet skifter mening.

Rolling Stone skriver om Harry, en total Morrison beundrer:

Harry kunne ikke valgt et tryggere idol. Det er det beste ved fyren: Morrison kommer ikke til å forandre seg. Han kommer ikke til å bli en kristen, han kommer ikke til å preke mot sprit og knark. Morrison kommer til å forbli 28 og fortsetter å si akkurat det samme som han alltid gjorde – det tenåringer liker å høre. Hvis Morrisons død er en dekkhistorie, som noen fans faktisk tror, så er det beste han kan gjøre å fortsette å være død. Han ville vært 38 nå. Ganske sikkert ute av fasong og med en utbrent stemme.

«De vet, Morrison kunne drikke en helflaske», sa Harry. «Han må ha hatt litt av en mage. Og knark. Han kunne bli utrolig forkommen og fremdeles skrive sanger og tekster. Han var et geni. Han leste bøker.»

En av de gamle Doors medlemmene kommenterer den oppblomstrende interessen slik:

«Jeg tror ungdommen får tak i budskapet. Jeg tror de forstår ordene og musikken. Jeg er meget stolt av dem. De er ikke en flokk små idioter. Alt håp er ikke slukket.

Morrison introduserte dem til et stykke litteratur. Han var helt opplagt en poet. Kanskje ønsker de å vite hva han leste. Kanskje vil de, inspirert av det populariserte image av en vill poet, en sprø type, komme til å kjøpe Jack Kerouac's *On The Road* eller plukke opp William Blake. En av dem vil kanskje til og med lese Nietzsche. Håpet er hos ungdommen.»

Morrisons biograf skriver i forordet til salgssuksessen:

Personlig tror jeg Morrison var en gud. For noen av dere kan det virke overspent, for andre eksentrisk. Selvfølgelig insisterte Morrison på at vi alle var guder og at vi selv er ansvarlige for vår skjebne. Jeg ønsker bare å si at jeg tror Jim Morrison var en moderne gud. For helvete – i hvert fall en Herre.

Vel, vel – det er hva ungdommen trenger å høre!

Rock mot disco – kulturimperialisme?

av Øyvind Ellingsen

Det er mange slags kulturkamper. Alle svorne tilhengere slår ned på falske profeter. Rockefans er ingen untagelse. Gud nåde den pop-artist som ikke lever opp til rockens kunstnermyter. Bare tanken på at noen kan lage musikk for at andre skal like det, er avskyelig. Disco får særlig gjennomgå.

I utgangspunktet var rock et musikalsk opprør der alt var lov. Etterhvert som sekstitallsungdommen er blitt del av det etablerte samfunn, har rock inntatt en slags finkulturell posisjon i forhold til andre grener innen pop-musikk. De ivrigste rockefans fra sekstiårene har nå dannet skole. At verden er en annen siden Bob Dylan og The Beatles var toneangivende, gjør kanskje ikke så mye når sekstitallsverdiene anvendes på musikk som er skrevet i noenlunde samme tradisjon. Bruce Springsteen betraktes av mange som rockens fornyer og redningsmann, og new-wave aksepteres fordi den viderefører sekstitallets opprørske ånd.

Langt mer problematisk blir det når rocketilhengerne skal anmelde pop-musikk skrevet ut fra andre forutsetninger enn deres egne. Da oppstår et pussig fenomen: Intoleranse overfor en alternativ (konkurrerende?) musikktradisjon. Kulturimperialisme ville det vel hete på sekstitallspråk.

Mange har kjent skuffelsen når Tor Marcussen og Kjetil Bjørnstad feller dommen i Aftenposten. Eller når Ivar Dyrhaug ikke finner «låta» verdig i NRKs Pop spesial. Merkelapper som kommersiell og disco-orientert klinger ikke særlig smigrende for den som skulle være så uheldig å like denslags. Det er som å høre ekko av Finn Jor i Aftenposten når han spør hvorfor rocken alltid må være så vulgær. Eller når Hans Jørgen Hurum skriver om «... en ny sort musikk, en forflatende pop som umerkelig og alle vegne sniker seg innpå en og fyller luften med tilsynelatende velbehag...».

De som anmelder rock i dag, er for det meste svorne rocketilhengere fra sekstitallet. Sjelden har de hatt noe dypere oppgjør med sin egen ungdommelige psykologi. Mer enn noen andre er de trofaste mot sin

ungdomsmusikk, og de idealer den bygde rundt. Artister som spiller andre typer pop-musikk, er suspekter. Deres produkter kan aldri oppnå fullverdig kritikk, uansett hvor gode de måtte være musikalsk/kunstnerisk bedømt ut fra sine forutsetninger. Rockeanmelderens subjektivitet gjør ham ugild i vurderingen av annen musikk, fordi han bruker sine kunstnermyter som kvalitetskriterium på musikk som er skapt ut fra andre forutsetninger og har en annen funksjon. Særlig hardt går det utover disco-orientert musikk, den genren som er mest forskjellig fra rocken. Som vi skal se, har denne musikken helt andre myter – noe som gjør at anmeldere lett kan stemple den som kommersiell- og overfladisk, avfeie den som hygge- og dansemusikk.

DET GENIALE NATURBARN

Rocketilhengerne har en super-individualistisk norm for hva som er ekte. Det gjelder fremfor alt å være original og selvstendig. Den idealistiske rockekunstner er helt uavhengig og fri, og bryr seg ikke om å tjene penger eller bli berømt. Han spiller sin musikk og skriver sine tekster uten å skjule til hva publikum liker. For rockefans er musikken et språk som formidler viktige ting fra hjerte til hjerte. Helst skal du ha gjort alt selv. Skrevet tekstene, komponert musikken, arrangert og produsert. Artister som fremfører andres musikk, er annenrangs. Låter skrevet av slagere, produsenter og arrangører har som oftest kassasuksess i tankene, og ødelegger ektheten. Bandet som kommer til studio trenger ikke hjelp av studiomusikere, englekor, strykere eller syntetiske lydskulisser. De spiller alt rett inn, live uten mixing eller andre kunstgrep.

For den som lytter, teller produksjonsprosessen minst like mye som det ferdige resultat. Selv om produktet kanskje ville blitt bedre ved hjelp av moderne studioteknikk, både musikalsk og teknisk. All tilrettelegging reduserer den virtuose kunstner og gjør musikken til mindre kunst. Det blir i vurderingen en merkelig sammenblanding av selve musikken og de holdninger musikken er skapt med. Rock er nesten pr. definisjon god kunst fordi den angivelig er skapt med ærlige intensjoner, uten kommersielle baktanker.

Myten er geniet som er nyskapende mens han spiller, et ideal som er svært sentralt i jazz. Fra århundreskiftet var ulike former for jazz og jazz-inspirert musikk den mest populære danse- og underholdningsmusikk i både USA og Europa. På begynnelsen av 1940-tallet ble denne tradisjon brutt. Jazz ble med hensikt upopulær. Dizzy Gillespie, Charlie Parker, Thelonious Monk og andre unge jazzmusikere

ville utvikle en ny spillestil, og grunnla Bebob. De gjorde opprør mot underholdningsslaveriet, og protesterte mot å spille for å tekkes publikum. Beboberne ville spille for musikkens egen skyld. Bob ble en uttrykksform for musikere og skjønnere – hva publikum mente, spilte ingen rolle. «Ikke hør på hvis du ikke liker det». Det var elitens opprør mot musikk som tidsfordriv, på mange måter en parallell til rocketilhengernes forakt for disco og kommersiell pop i dag. Musikken ble en kult for innvidde. De som tilhørte klanen, anla bukkeskjegg som Gillespie, brukte runde solbriller som Monk og tok narkotika som Charlie Parker. I Oslo engang på sekstitallet spilte trompeteren Miles Davis hele konserten med ryggen til publikum, og symboliserte dermed holdningen hos en generasjon jazz-musikere.

$E = mc^2$

For rocketilhengeren er disco et skjellsord. Det forbindes med fremmedgjort, masseprodusert musikk som vesentlig spilles av profesjonelle studiomusikere og mixes av dyktige teknikere med ett for øye: Å selge mest mulig. Sett med rockefansens øyne er discomusikkens prototyp nært knyttet til spekulative filmer som *Saturday Night Fever* og *Grease*. Discomusikk er en egen industri, med stilarter som fikk navn etter hvilken fabrikk de var laget på. Philly-sound fra Philadelphia International Records, München fra Vest-Tyskland, og kanskje mest kjent Motown fra Tamla-Motown, de svarte musikernes største plateselskap.

Formelen bak de første disco-produktene var da også forbausende enkel. En enkel og stabil grunnrytme på 125 taktslag i minuttet. Solid «funky» bass. Pluss ulike lag med englekor, elektroniske feler, rytmeinstrumenter, håndklapp og fantasifulle disco-lyder. En fengende melodi som er lett å synge med i. Og et enkelt refreng som er lett å huske. Til slutt en sexy stjerne til å ha utenpå plateomslaget. Som for eksempel Donna Summer.

Enkelte selvbevisste produsenter har bidratt til å skjerpe konflikten. En av dem er Giorgio Moroder, Donna Summers produsent. På et plateomslag beskriver han sin musikk på følgende måte:

« $E = mc^2$. Musikk programmert som energiimpulser. Energi kodet numerisk til mikroprosessorer. Tatt opp med digitalteknikk og redigert av datamaskin. Energien reproduseres som musikk. Uten forvrengning av støy. Ren Lyd. $E = mc^2$ er et revolusjonerende samarbeide mellom menneske og computer. Live-fremførelse involverer 25

programmerte synthesizere. Elektroniske pianoer. 3 mikroprosessorer. Tromme og elektriske rytmeinstrumenter. Menneskestemmer. Instrumentene er synkronisert til digitale referansesignaler som fungerer som elektronisk taktstokk.

Til slutt forenes digitalteknikk og menneskelig kreativitet i en live-konsert. $E = mc^2$ er en måte å forstå sammensatte energier på en enkel måte. Nemlig ved å bruke ultra-vitenskapelig digitalt prosessspråk. Men dette er egentlig unødvendig. Fremtiden forstår du bedre med øret, og med kroppen. For dette er musikk.»

Ikke så rart rocketilhengerne steilet!

STAMMEN PÅ FEST

Alt det som er sagt om disco til nå, handler imidlertid overveiende om produksjonen av musikken. Mindre om produktet, musikken selv, og om dens funksjon.

Mange har oppfattet disco som dessert-generasjonens sosiale musikk. Man kan diskutere om disco tilhører generasjonen etter de som var unge på sekstitallet, om rockegenerasjonen skiftet smak og valgte disco som sin selskapsmusikk, eller om de som liker disco er en annen del av ungdommen. Men en ting er sikkert: Disco er ikke en videreutvikling av rock. Den tilhører en forskjelligartet tradisjon med andre røtter.

Mens rock er en jeg-orientert musikkform hvor den ensomme trubadur kan få utløp for sine følelser: lengsler, frustrasjon, forelskelse, aggresjon, filosofiske tanker osv. – så er disco en sosial musikkform. Disco-arketyper er en livsglad gjeng på dansegulvet. Stammen på fest. Jungeltrommer og slagverk. Noen synger og ler, roper til hverandre. Et enkelt refreng – underforstått erotisk. Et fellesskap av kropper som beveger seg sammen, mykt og spenstig. En kåt gitar får deg til å vibrere. Spenninger bølger i mellomgulvet. Kiler i armene. Disco er musikk som beveger. Kroppens musikk. God å danse til. Full av liv. Du eksisterer her og nå, i en egen ekstatiske stemning: Kontakt – tett og intenst, nært og varmt, svinger vi sammen.

Disco har sine røtter i afro-amerikansk tradisjon. Flere av de mest kjente disco-artistene, f.eks. Diana Ross, var sentrale soulsangere på begynnelsen av sekstitallet. Mange av dem hadde trådd sine musikalske barnesko i kirkekorene i fargede menigheter, og hadde tilknytning til en kultur hvor ekstatiske følelser og kollektive musikkformer var tett sammenvevet. I utgangspunktet var soul de svarte amerika-

nernes musikk – med røtter i religiøs bedehussang. Disco følger opp der soul slapp. Både soul og disco har vel så sterk tilknytning til afro-amerikansk tradisjon som til rock, og føyer seg dermed inn i en kultur med fantastisk evne til å forgylle tilværelsen med musikk.

DISCO-SLEKT

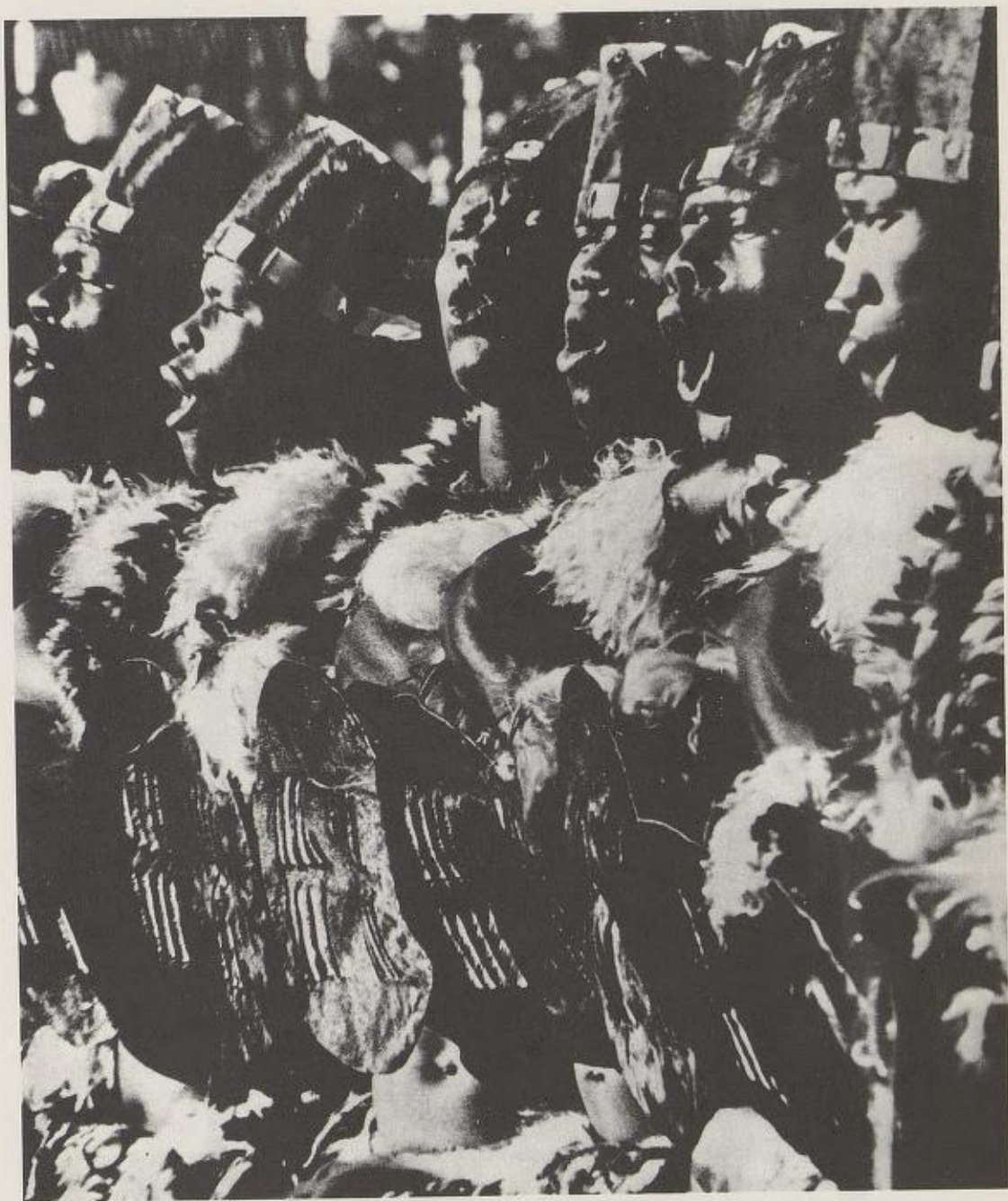
Disco er ikke den første populære dansemusikk som har sprunget ut av afro-amerikansk tradisjon. Negerlavene som ble brakt til Amerika, hadde med seg en kultur med en utrolig evne til å integrere musikk og dans i hverdagen. De fleste kom fra Vest-Afrika hvor det finnes musikk til enhver anledning: vuggeviser, arbeidssanger, krigsdans, erotisk og religiøs musikk osv. Bare en form ser ut til å være lite utbredt – konsertformen dvs. musikk som bare skal lyttes til. Musikk er noe man deltar i, lever med i.

Allerede i siste halvdel av 1800-tallet var negroid musikk og dans populær langt utenfor plantasjearbeidernes og tjenestefolkets rekke. Hvite fra ulike sosiale lag deltok gjerne i afrikansk inspirerte danser som cake-walk, two-step, baboula eller stomp. Banjomusikken som gjerne akkompagnerte disse dansene, utviklet seg videre til Ragtime, og ble en farsott i USA. Da Scot Joplins «Maple Leaf Rag» kom på trykk i 1899, ble notene solgt i 100 000 eksemplarer på et halvt år, uten at forleggeren gjorde særlig reklame.

Fra 1900 og noen tiår fremover var jazz en viktig stemningsskapende faktor i kjærlighetslivet. Betegnelsen «New Orleans» stammer fra gledeskvarteret i byen av samme navn – hvor musikken like gjerne ble spilt på horehus, til dans og i begravelser. Navn på ulike musikkstiler, jazz, boogie woogie, rock and roll, funk o.fl. har vært brukt som slanguttrykk for sex. Da grammofonindustrien for alvor begynte å få vind i seilene, var hot-jazz og swing den mest populære dansemusikken. Count Basie og Benny Goodman kunne samle over 20 000 tilhørere med sine storband.

Men så ble altså jazzen avant-garde i 1940-årene, og forsvant som underholdning.

Paradoksalt var det disco-inspirert musikk som brakte mange av jazzmusikerne i kontakt med et større publikum igjen. I begynnelsen riktignok noe motstrebende. I 1976 sa fløytisten Herbie Mann nokså foraktelig: «Disco er som en pornofilm. Den er ok – i fem minutter». To år og tre disco-hits senere sier han: «Jeg har begynt å like porno.»

Disco-arketypen er en livsglad gjeng på dansegulvet. Stammen på fest.

Hans nye motto er: «La ikke din egen smak hindre deg i å nå et større publikum.» Bluesgitaristen B.B. King: «Jeg tenker på å overleve.» Arrangøren, trompeteren og komponisten Quincy Jones, som har spilt med nesten alt som finnes av jazz-stjerner, er mer forsonlig: «Disco er en del av livspulsen. Du hører den over alt. Den er som jungeltrommer. Kommer innenfra. Hvordan kan du *unngå* å bli påvirket av den?»

Disco gir seg ikke ut for å være dyp. Vi hører sjelden om disco-kunst – mens rockeartister ofte omtales som poeter, og tekstene som lyrikk. Disco åpenbarer ingen filosofiske sannheter. Dens kunst er å lokke frem livskraften som ligger i spenningen mellom mann og kvinne. Et akkompagnement for dans, forelskelse og erotikk. Ikke rart at disco-bølgen toppet seg på slutten av syttitallet. Discofeberen kom i en tid som hadde gjenoppdaget kroppen og kjærligheten. Mer enn noen gang eksperimenterte man med alle tenkelige former for sex og samlivsformer. Det var viktig å spise sunt, holde seg i form, gå i terapi og jogge. Disco slo an grunnstemningen i en kroppsopptatt tid. En livsglad musikk som kunne forgylle en grå hverdag. Den ble en del av livspulsen. Folk levde med den – på fest, i bilen, på supermarked, når de elsket ... osv.

PARAPSYKOLOGI

Hf. kr. 88,-

Boken **MENTALT FJERN-SYN**

av Russel Targ og Harold Puthoff er en fascinerende og lettlest beskrivelse av våre evner til å "se" ting langt borte.

"Jeg kan uten forbehold anbefale denne boken . . . nøktern og vederheftig, velskrevet og informativ."

Professor Georg Hygen

DREYER

Freakerspråk og freakerkultur

av Halvor Eifring

Freakerne er vår tids arvtagere etter hippie-bevegelsen. De har egne moter, interesser og holdninger – og sitt eget språk. Slangspråket blant freakerne omfatter ord og uttrykk fra USA, Sverige, Danmark, India og Marokko – samt noen heilnorske. Ved å studere freaker-slangen avslører man innsiden av deres sub-kultur og kan utforske deres indre og ytre virkelighet. Narkotika dominerer miljøene, og hele kulturen er gjennomsyret av en kjemisk indoktrinert virkelighetsopp-levelse, prentet inn i hjerne og nervesystem av hasj og andre stoffer.

Hippie-tiden er forlengst slutt. Men fremdeles utgjør etterlevninger av 60-tallets blomsterbarn mer eller mindre særpregede miljøer ved gymnaser, folkehøyskoler og i andre ungdomsgrupper. Det er freakerne, 70- og 80-tallets forvaltere av arven fra hippie-bevegelsen. Freakerne deler ikke hippienes vyer om en ny tidsalder med en ny bevissthet preget av fred og kjærlighet. Drømmen er slutt. Men i endret og ofte avdempet form lever moter og verdier fra hippiegenerasjonen videre.

Freakerkulturen er et mangeartet fenomen. Felles moter og meninger bidrar likevel til å identifisere freakerne som en mer eller mindre samlet gruppe. Klær, musikk og holdninger markerer opprøret mot det bestående – de «straighte». Det er f.eks. helt OK å gå i slitte, kanskje fillete klær, eller å gå i flagrende gevanter, fargerike sjal o.l. Men det er altfor «straight» å gå i dressjakke, terylene-bukser eller «sosse-jakke» (en salgs dynejakke). Jazz-rock og såkalt progressiv rock er populære musikkformer, og annen jazz og til og med klassisk musikk kan godtas. Disco-musikk og liste-pop er derimot forkastelig. Videre behøver ikke freakeren være politisk bevisst, men hvis han er det, bør han være anarkist eller til nød sosialist eller populist – konservativ eller sosialdemokrat bør han iallfall ikke være.

Narkotika er kjernen i de fleste freakermiljøer. Selv om ikke alle har et like intimt forhold til stoff, er kulturen utenkelig uten hasj eller andre stoffer. Den bevissthetsendring som følger av narkotikabruk, er det viktigste utgangspunktet for freakeridentiteten og freakerverdiene. De narkotiske stoffene fra hasj til heroin danner grunnlag for bestemte måter å tenke og oppleve verden på. De fordreier virkelighetsoppfatningen og forskyver fokus for oppmerksomheten bort fra gamle interesser og gammelt engasjement, over mot det som har med narkotika og rus å gjøre. Andre interesser begrenser seg gjerne til ting som tilfredsstillende noen av de samme behovene, f.eks. bestemte typer musikk eller film. Stoffbruk bevirker en kjemisk indoktrinering som gjennomsyrer freakerens holdninger, interesser og identitetsfølelse. En måte å studere denne indoktrineringen er å se på språket de bruker.

FREAKERSLANGEN

Freakerslangen er en viktig del av denne sub-kulturen. Den dekker freakernes interessefelt med en nyanserikdom som langt overgår vårt dagligspråk. Ett slikt felt er altså narkotika, hvor dagligspråkets ordforråd er altfor knapt for et inside-miljø. På dette området er freakerne fagfolk, og freakerslangen er deres fagspråk, med en vrimmel av ord for narkotiske stoffer.

Bare for stoffet hasj finnes en lang rekke ord: *Skitt, blås, rev, gallar* o.a. I tillegg har man spesialistens faguttrykk for alle mulige varianter av stoffet: *marokk, afghan, liban, kiff* osv., og en videre inndeling i *fet liban* og *tørr liban* osv. osv. Dette bare som et utvalg av ord for det utenforstående kaller hasj. Lignende gjelder andre stoffer: marihuana (*pot, gress*), amfetamin (*makka, speed, pulver*), LSD (*syre*), morfin (*moffe*), heroin (*horse, snø, brunsukker*) etc. Det finnes også slanguttrykk for alt mulig annet i forbindelse med narkotikabruk, f.eks. *fyre* man en *tjall* på en *chillum*, dvs. man røyker en porsjon hasj på en slags hasjpipe.

Bare freakerne har behov for et så nyansert ordforråd på dette feltet. For dem er slangspråket praktisk nødvendig, fordi dagligspråket ikke duger.

Siden narkotika er ulovlig, har freakerslangen også et annet praktisk siktemål: Å tilsløre for uvedkommende hva man egentlig snakker om. Det er ikke lett for en uinnvidd å forstå hva det betyr å *mekke en piece med gallar og fyre'n på sjobangen* (preparere en bit med hasj og

røyke på en spesiell hasj-pipe). Enda mer kryptisk blir det når man ikke engang bruker slanguttrykkene, men benytter antydningens kunst og lar situasjonen fortelle hva ordene betyr: Hvis en hasj-freaker kommer bort til en annen på en fest og spør «Har du noe?», er det ikke tvil om hva han mener. Akkurat som språket i forbrytermiljøer fungerer språket blant freakere til å gjøre samtalen uforståelig for andre enn dem den er myntet på. Noen av ordene i freakerslangen stammer nettopp fra det gamle forbryterspråket i Oslo, f.eks. *kis* (= gutt).

Den viktigste funksjon freakerslangen har, er likevel å skape gruppeidentitet. Ved å ha et eget språk som utenforstående knapt forstår, markerer man avstand og egenidentitet. Siden dette språket er vokst ut av praktiske behov i freakermiljøene, er det også bedre egnet til å gi uttrykk for de erfaringer som er særegne for freakerkulturens moter, interesser og opplevelse av virkeligheten.

En måte å komme på innsiden av freakerkulturens identitet, er derfor å studere deres språk. Hvilke verdier er det freakerslangen gir uttrykk for? Det skal vi gå nærmere inn på i det følgende.

SUG PÅ OPPLEVELSER

Et typisk resultat av narkotikabruk er opptattheten av ulike opplevelsestilstander. Jakten på rus og sterke opplevelser er nok felles for svært mange unge, enten de bruker narkotika eller ei. Men narkotika forsterker dette opplevelsessuget og gjør det nærmest kronisk. Annet engasjement kommer i bakgrunnen, og det skapes en fiksert opptatthet av visse typer opplevelsestilstander.

I en stoffbruker-kultur gir ikke vanlig dagligspråk tilstrekkelig nyansert uttrykk for slike tilstander og opplevelser. Freakerslangen inneholder til gjengjeld en mengde ord som dekker behovet. De fleste av disse beskriver rustilstander, og ved hjelp av slike slanguttrykk er freakerne i stand til å kommunisere om rusopplevelser andre ikke har ord for. F.eks. sier man at man blir *stein* av å røyke hasj – det er en «tung» rus. Av LSD og en del andre stoffer blir man derimot *høy* – rusen er «lettere». Når narkotikaen gir en plutselig og rask virkning, *kicker* det. Er man uheldig, får man *spader* (angst), eller enda verre *noia* (paranoia, forfølgelsestanker), og tar man LSD, risikerer man å *bædde* (få bad-trip). Ofte gir stoffene *halliser* (hallusinasjoner). Etter høydepunktet på en LSD-trip er man på *nedtur*, man *kommer ned igjen*. Har man røkt hasj og vært *stein*, blir man *nykter* (rusfri)

etterpå. Men ettervirkningene kan komme, etter en hasjrus kan man bli *bak-stein*, etter lange amfetamin-orgier kan man få *back-clash*, og folk som har brukt LSD, kan få *flash-back* (glimtvis gjenopplevelse av rustilstanden) i svært lang tid etterpå.

Narkotika forandrer personligheten. Rusens opplevelsesmåte preger også hverdagslivets opplevelser. Det er typisk at mange av de ordene som opprinnelig ble brukt i russammenheng, etterhvert er blitt tatt i bruk også i andre sammenhenger. Får man f.eks. en eller annen slags ri, så *kicker* det – man kan få *latterkick*, *etekick*, *rydekick* el.l., og oppfører man seg litt sprøtt, har det *kicka* for en. *Spader* og *noia* får man også utenfor rusen: Med en gang noe vekker angst, sier man at man er med på et *spaderopplegg*, og *pinke-noia* (følelsen av å være forfulgt av politi – *pink*) er svært utbredt i freakermiljøer.

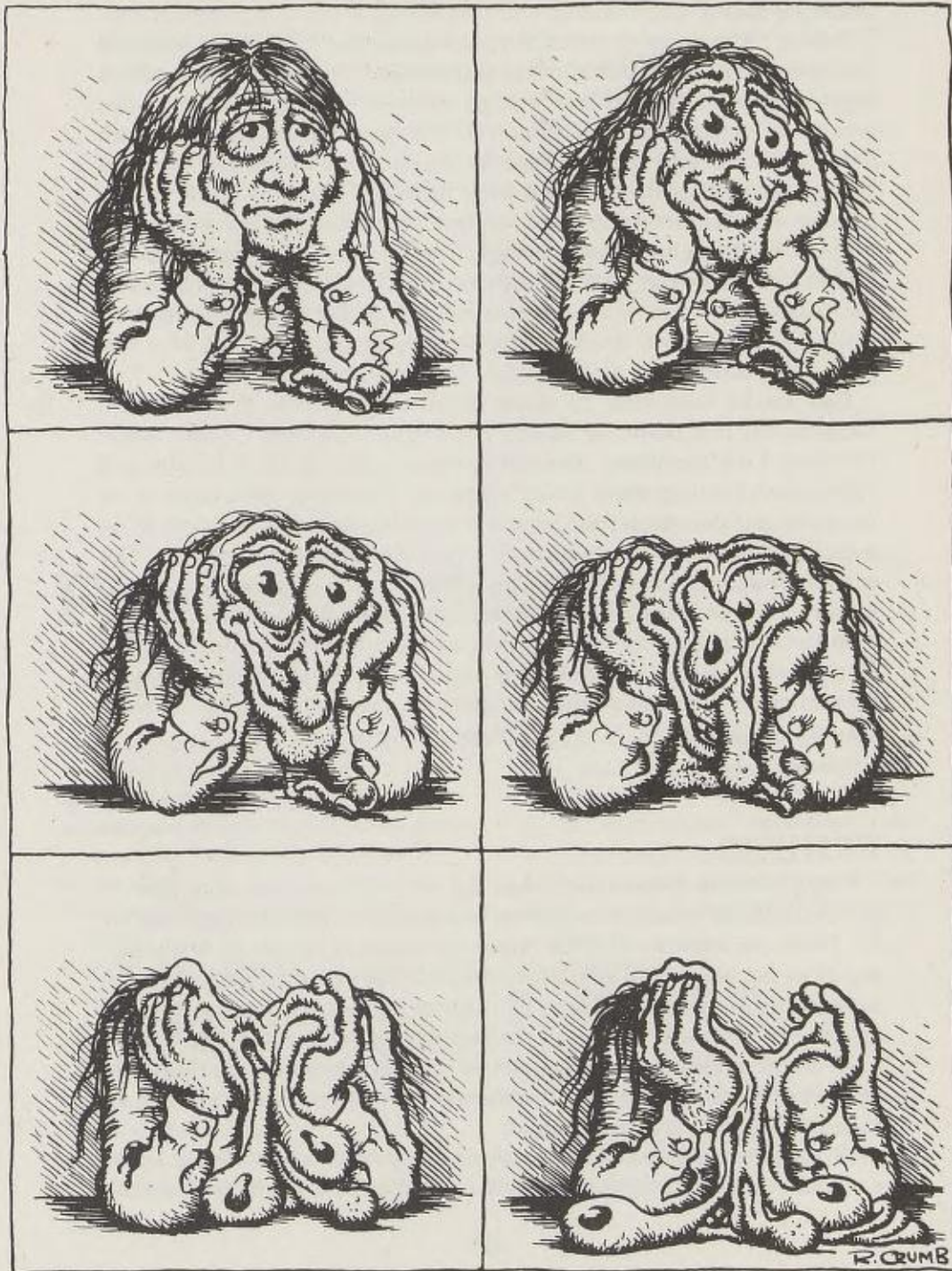
BEHAGSKULTUR

Narkotikaens kraftige opplevelser rettferdiggjorde bruken av stoff for 60-tallets hippier. Takket være hasj, LSD m.m. sto man ved terskelen til en ny tidsalder, tenkte man seg.

Mange trodde på dette. Men i virkeligheten dekket vyene over en annen, dypere og mer egosentrisk drivkraft bak stoffbruken – trangten til å glemme hverdagens trivialiteter og drukne sine bekymringer i rusens nytelse. Total behagsorientering og unngåelse av livskonfrontasjon. Blant 70- og 80-årenes freakere er de gamle utopiske drømmene som regel forsvunnet, og stoff-filosofien er enklere – mer realistisk, kan man si. Man ruser seg fordi man føler behov for det. Man håper rusen vil døyve ubehag, lindre frustrasjon og bringe en ut av hverdagslivets gråhet noen timer. Om rusopplevelsene er sterke og «grensesprengende», betyr ikke så mye lenger. Det er nytelsen man trakter etter.

Denne behagsorienteringen gjenspeiler seg i språket. Freakerslangen har en mengde ord som betegner noe av forholdet lyst – ulyst. *Fet* og *kul* og *kurant* og *tess* er alle uttrykk for noe som gir en positiv opplevelse, noe som er fint, bra eller OK. *Sterk* er et høyfrekvent ord – filmer, plater, bøker, opplevelser – alt er *døds-sterkt!* Noe som er morsomt, er *flipp*, god mat er *digg*. Alt dette *digger* man, man er *hypp* på det, dvs. man har lyst på det. Er det noe man ikke har lyst på, er det fordi man ikke *fikser* (liker, holder ut) det – det er for *kjipt* eller for *strengt*.

STONED AGIN!

SLØVEST MULIG

Det er ikke bare ordforrådet som avspeiler freakernes spesielle interesser, verdier og virkelighetsoppfatning. Det er også interessant å legge merke til uttalen hos mange freakere. Særlig er den slappe uttalen av vokaler tydelig, spesielt av *i*, *y* og *u*. Man skulle nesten tro det krevde for mye anstrengelse av freakeren å uttale *i*, *y* og *u* på vanlig måte, tunga orker ikke å følge med. *Kul'n a!* – en meget typisk setning som betyr «slapp av!» – blir ofte nærmest uttalt *køøul'n a*. Samme tendens har utsatt mange *s*'er for stemming til en *z*-lyd. Mellom vokaler (som alltid er stemte) er det akkurat som det ofte er for slitsomt å «skru av» stemmebåndet bare for å si en *s*, og man bruker den stemte *z* isteden. Slappe vokaler og stemming av *s* har gjort ordet *altså* (eller *asså*) til *ezze*. *Dødskult, ezze!*

Den sterke tendensen til slapp uttale skyldes dels den sløvheten narkotikaen har skapt, og mange har sterkere tendens til sløv uttale når de er i rus enn ellers. Men det er også en stil, et ideal. Idealet er å være sløvest mulig, mest mulig slapp og likegyldig. Sløvheten er en reaksjon mot det etablerte. Det er et borgerlig ideal å være oppvakt og kvikk og følge samfunnets normer – bare de «straighte» gjør det. Det er dette freakeren provoserer og opponerer mot når han legger vinn på å være sløv. Det stimulerer følelsen av å være i opprør og ha egen identitet, uavhengig av foreldregenerasjonens forventninger. Samtidig er sløvheten en måte å gjøre seg immun mot foreldregenerasjonens formaninger. Ved å være sløv unngår man å forholde seg til «maset» fra foreldre og lærere. Man «gir blaffen». Kutter ut.

FRIHET?

I hippie-tidens rockemusikk var det ett ord som gikk mye igjen – *free*. Alle skulle vende det etablerte samfunns autoriteter ryggen og bli fri. Dette var startpunktet for opplevelsesjaktens forsøk på å sprengte seg ut av det borgerlige bevissthetsfengsel. Det var utgangspunktet for behagskulturens opphøyelse av egne lyster og behov til normer for rett og galt. Og det var opphavet til sløvhetsdyrkerens trang til å gi blaffen i alle regler og normer. Autoritetenes åk over bevissthet og livsutføelse skulle fjernes. Dermed, trodde man, var frihet for den enkelte og menneskeheten rett rundt hjørnet.

«Straight» ungdom kaller fremdeles av og til freakere «fri og kule» – ironisk ment. Blant freakerne selv er imidlertid ordet *fri* nesten ikke

i bruk lenger. Selv om freakerkulturen fremdeles er aldri så opprørsk, har den ikke lenger noen tro på den frihetsvisjonen som en gang var drivkraften bak opprøret. Freakernes opprør er idag mest av alt pubertetstrass, et blindt opprør mot alt foreldregenerasjonen står for. Samtidig får man gitt uttrykk for en slags misnøye med livet, og ansvaret for misnøyen projiseres over på det etablerte samfunn. Den eneste frihet man kan drømme om å oppnå, er den skarve frihetsfølelsen man av og til kan få av å gi blaffen i foreldregenerasjonens normer. Tusenårsriket er tapt. Tilbake er bare den grå hverdag, som gjøres stadig gråere gjennom narkotikabrukens gradvise utvisking av engasjement og livsglede.

Freaker-ordliste

av Halvor Eifring

- blås** hasj; porsjon hasj. Merk at det heter *et* blås, ikke *en*.
- blåse** røyke hasj. USA *blow*.
- brunsukker** en type heroin. USA *brown sugar*. Navnet kommer av utseendet.
- fet** fin, ålreit.
- fikse** injeksjon, sprøytetikk. USA *fix*. Jfr. *skudd*.
- fikse** a) sette sprøyter, jfr. *junke*, *sile*, *skyte*.
b) *like* (bare i nektende setninger: *Jeg fiksa ikke det noe særlig* = jeg mislikte det sterkt).
- flipp** spøk
- flippe** a) spøke, fleipe.
b) tulle, sose omkring.
c) bruke narkotika.
- freak(er)** a) en som følger visse moter og har visse holdninger assosiert med freakere.
b) en som bruker narkotika, f.eks. *speed-freak* (jfr. *speed*).
Ordet kan også ha andre betydninger. USA *freak* (opprinnelig betydning: misfoster).
- fyre** røyke hasj.
- gall** = **gallar** = **gallis** hasj.
- gress** marihuana. USA *grass*.
- hallis** hallusinasjon.
- horse** heroin. USA *horse*.
- høy** = **høg** i LSD-rus (evt. også rus av andre stoffer, men aldri hasj). USA *high*. Formen *høg* er mindre vanlig nå, kommer antagelig fra svensk.

junke (uttales djonke) sette sprøyter. Ordet kommer av amerikansk *junk* (= søppel), som siden århundreskiftet har vært brukt om heroin. Jfr. *fikse, sile, skyte*.

junkie (uttales djonki) sprøytenarkoman. USA *junkie*.

kjip a) ubehagelig, «jævlig».

b) gjerrig, urimelig.

c) dyr (om narkotika, f.eks. *kjip kjøp*). USA *cheap* = knølen, gjerrig). Ordet er det motsatte av *kul* (se under).

kul a) fin, ålreit.

b) rolig, avslappet.

c) billig (om narkotika).

USA *cool*. Jfr. også svensk *kul* (= morsomt) fra taterspråkets *kul* (= ja). Ordet er det motsatte av *kjip* (se over). Begge ordene, særlig *kul*, har spredt seg og blitt vanlige langt utover freakerkretser.

moffe morfin.

nykter upåvirket av stoff. Svensk *nykter* (= edru).

pot marihuana. USA *pot*.

pushe selge narkotika.

pusher narkotikaselger. USA *pusher*.

rev hasj, porsjon hasj. USA *reefer* (= narkotikasigarett).

sil sprøyte.

sile sette sprøyter, jfr. *fikse, junke, skyte*.

sjobang spesiell hasjpipe. Jfr. indisk *bhang* (= marihuana), USA *bong* (= hasjpipe), dansk *tjubang* (= hasjpipe).

skev påvirket av hasj. Dansk *skæv*. I betydning *full* har ordet vært brukt i Norge lenge før narkotikaen kom.

skudd injeksjon, sprøytetikk. USA *shot*. Jfr. *fiks*.

skyte sette sprøyter, jfr. *fikse, junke, sile*.

snø en type herion. Navnet kommer av utseendet. USA *snow*.

speed amfetamin. Navnet kommer av den oppgearende virkningen. USA *speed*.

stein påvirket av hasj (også andre stoffer, jfr. uttrykket *moffe-stein*).

syre LSD. Stoffet er en lysergsyre. USA *acid*.

tjall en porsjon hasj.

Skribenter i dette nummer:

Halvor Eifring. F. 1960. Stud. philol. med fagene norsk og språkvitenskap.

Øyvind Ellingsen. F. 1952. Cand. med. P.t. turnuslege i Sauda.

Torbjørn Hobbøl. F. 1951. Cand. philol. med fagene norsk, historie og religionshistorie. Lektor ved Foss videregående skole i Oslo.

Gavekort

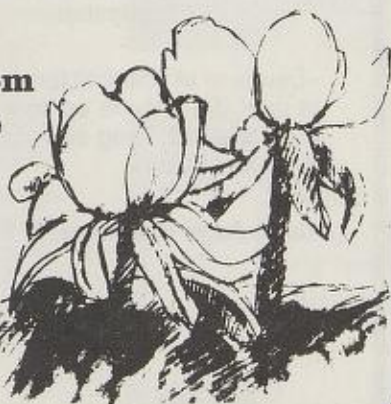
årsabonnement på tidsskriftet

DYADE

Til: _____

Med hilsen fra: _____

Velkommen som
leser av Dyade

*Hvorfor ikke gi en venn et
gaveabonnement på Dyade?*

Klipp ut kortet til venstre og gi
det til mottageren. Slippen un-
der sender du til Dyade.

Jeg bestiller DYADE for 1982 som
GAVEABONNEMENT

Til:

Adr.:

Postnr./sted;

Fra:

Adr.:

Postnr./sted:

Årsabonnement kr. 75,-.

Send ikke penger nå. Innbetalingskort
blir sendt senere.

BREV

Kan sendes
ufrankert
i Norden.
Adressaten
vil betale
portoen

Svarsending

Avtale nr. 129000167 OMB

DYADE

ST. OLAVSPASS

N-OSLO 1 - NORGE

Sagt om Dyade:

«Et etterhvert viktig tidsskrift for den som vil følge med i den egentlige kulturdebatt, den som går i dybden og handler om grunnproblemene». Finn Jor i Aftenposten.

«Dyade er et tidsskrift for dem som har interesser ut over det almene og som setter pris på at et tidsskrift i seg selv kan være et stykke kultur».

Sven Aage Rasmussen i St. Olav.

Jeg bestiller:

- abonnement på DYADE
6 nr. pr. år kr. 75,-.
- Bok om Acem-meditasjon
'Stillhetens psykologi'
kr. 60,-.

Navn:

Vei/Gate:

Poststed:

Bestilling av enkeltnr.:

☐ 4/75 Yoga	kr 10
☐ 2/76 Samisk kultur og politikk .	« 7
☐ 1-2/78 Amnesty International ..	« 15
☐ 3/78 Vitenskapens grenser ...	« 10
☐ 2/79 Isaac B. Singer	« 10
☐ 3/79 Dans – kunst og livsform	« 10
☐ 5/79 Bob Dylan	« 15
☐ 6/79 Politikeren og terapeuten	« 15
☐ 1/80 Kunst – pynt eller ubehag	« 15
☐ 3/80 Kirken i utakt med moderne
psykologi	« 15
☐ 5/80 Narkorus og sjelesjokk	15
☐ 1–2/81 John Lennon	« 25
☐ 3/81 Teater eller vernehjem ..	« 25
☐ 4/81 Filosofiske fordommer ...	« 15

Har du lest disse temanummer av Dyade?

YOGA
Kroppslig grunnlag for innsikt og erkjennelse
4/1975

MISTER VI FRIHETEN?
Analyse av vestlige frihetsidealer.
1/1976.

AMNESTY INTERNASJONAL
1-2/78

ISAAC SINGER
Nobelprisvinnerens bakgrunn, liv og diktning.
2/1979

DANS
– som kunst og livsform.
3/1979

BOB DYLAN:
Inn og ut av lykken.
5/1979

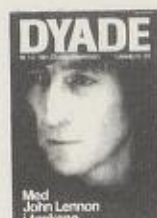
KUNST
– pynt eller ubehag?
1/1980

KIRKEN
– er den i utakt med moderne psykologi?
3/1980

NARKORUS OG SJELESJOKK
5/1980

JOHN LENNON
– i tankene.
1-2/1981

TEATER
– eller vernehjem?
3/1981

FILOSOFISKE FORDOMMER
– møte med Hans-Georg Gadamer
4/1981

Opplysninger, bestilling av enkeltnumre og abonnement også i tlf. 02-20 29 59

FREDRIKSTAD BIBLIOTEK

FREDRIKSTAD

T81*

*25635

DYADE

Frimannsgt. 22
OSLO 1

nå 20.000

Stillhetens psykologi

En bok om Acem-meditasjon

Fjerde, omarbeidede utgave er kommet.

Flere tusen nordmenn starter dagen med Acem-meditasjon. Som virkninger oppgis bl.a. avstressing, bedre konsentrasjons- og arbeidsevne. Mange hevder det er lettere å bruke seg selv tilfredsstillende i hjem og fritid, på skole og i jobb. Acem-meditasjon er utviklet i Norge, basert på vestlig tenkning og livsførelse. Teknikken er uavhengig av religion, politisk oppfatning og livssyn.

Boken bestilles ved å sende inn slippen på s. 48 eller ved henvendelse til Dyade Forlag, Frimannsgt. 22, Oslo 1. Tlf. (02) 20 29 59.

DYADDE MHR 5 - 1981 JEMVA: STERILBEN SHEER